

Djurvälfärd i svensk grisproduktion och en jämförande analys mellan de länder vi främst importerar griskött ifrån

Med fokus på lagstiftning, lagefterlevnad,
djurvälståndscertifieringar och
antibiotikaanvändning

Vanessa Brodin

Examensarbete • 30 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Institutionen för husdjurens biovetenskaper

Agronomprogrammet - husdjur

Uppsala 2025

Djurvelfärd i svensk grisproduktion och en jämförande analys mellan de länder vi främst importerar griskött ifrån. Med fokus på lagstiftning, lagefterlevnad, djurvelfärdscertifieringar och antibiotikaanvändning.

Animal welfare in Swedish pig production and a comparative analysis between the countries we mainly import pork from. With a focus on legislation, compliance, animal welfare certifications and antibiotic use.

Vanessa Brodin

Handledare:	Frida Lundmark Hedman, SLU, institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Bitr. handledare:	Torun Wallgren, SLU, institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd
Bitr. handledare:	Helena Allard, Axfood, hållbarhetsinnovatör
Examinator:	Rebecka Westin, SLU, institutionen för tillämpad husdjursvetenskap och välfärd

Omfattning:	30 hp
Nivå och fördjupning:	A2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i husdjursvetenskap
Kurskod:	EX0872
Program/utbildning:	Agronomprogrammet - husdjur
Kursansvarig inst.:	Institutionen för husdjurens biovetenskaper
Utgivningsort:	Uppsala
Utgivningsår:	2025

Nyckelord:	Lagstiftning, djurskyddslagstiftning, lagefterlevnad, djurvelfärdscertifieringar, antibiotikaanvändning, antibiotikaförsäljning, grisproduktion, svanskupering, kastrering, fixering, griskött, djurvelfärd, djurskydd, import, export, EU, Europeiska unionen.
-------------------	---

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Institutionen för husdjurens biovetenskaper

Abstract

In Sweden, there is a need to import pork to meet the domestic demand for pig meat. Axfood, one of the country's largest actors in the grocery retail sector, has therefore requested an updated literature review to examine which requirements can and should be set when importing pork from the exporting countries Denmark, Germany, Spain, and Italy. The purpose of this study was to compare animal welfare in these countries, with Swedish pig production. The comparison covers each country's animal welfare legislation, compliance with the law, animal welfare certifications, and antibiotic use. Sweden currently has strong animal welfare regulations with higher standards than the other countries in the comparison. For example, tail docking is prohibited in Sweden, while it is performed routinely in several of the other countries. Sweden also has stricter rules regarding sow confinement, which in some exporting countries is allowed for up to almost half of a sow's adult life. The results show that none of the compared countries, reach the same level of animal welfare in pig production as Sweden. In cases where pork import is necessary, Denmark should be prioritized, followed by Germany and Spain, while Italy should be considered a last choice. This study also presents recommendations that may contribute to improved purchasing decisions with positive effects on pig welfare. Finally, the study identifies the need for a thorough review of suppliers' animal welfare certifications to determine which requirements are possible and relevant for Axfood to set when importing.

Keywords: Legislation, animal welfare legislation, compliance, animal welfare certifications, antibiotic use, antibiotic sales, pig production, tail docking, castration, confinement, pork, animal welfare, animal protection, import, export, EU, European Union.

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	6
Definitioner	7
1. Introduktion	9
2. Metod	11
3. Litteraturgenomgång	12
3.1 Välfärdsparametrar inom grisproduktionen	12
3.1.1 Svanskupering.....	12
3.1.2 Fixering av suggor.....	13
3.1.3 Avvänjning	14
3.1.4 Strömmaterial och golvtyp	16
3.1.5 Bedövning vid kastrering	17
3.2 Ländernas lagstiftning.....	18
3.2.1 EU 18	
3.2.2 Sverige	21
3.2.3 Danmark.....	24
3.2.4 Tyskland.....	27
3.2.5 Spanien	30
3.2.6 Italien.....	32
3.2.7 Jämförelse av ländernas lagstiftning med EU	32
3.3 Ländernas lagefterlevnad.....	34
3.3.1 Sverige	34
3.3.2 Danmark.....	35
3.3.3 Tyskland.....	36
3.3.4 Spanien	37
3.3.5 Italien.....	38
3.4 Antibiotikaanvändning	39
3.4.1 Rapportering av försäljning och användning av antibiotika i EU	39
3.4.2 Ländernas försäljning och användning av antibiotika.....	40
3.5 Djurvälfärds-certifieringar	43
3.5.1 QS Qualität und Sicherheit.....	43
3.5.2 NEULAND.....	44
3.5.3 DANISH	45
3.5.4 Bedre Dyrevelfærd	45
3.5.5 European Farm Partnership	47
3.5.6 Beter Leven	47
3.5.7 IP Gris Grundcertifiering	48
3.5.8 Interporc Animal Welfare Spain	49

4.	Diskussion.....	51
4.1	Rankning av länderna i de undersökta områdena	51
4.1.1	Nationell lagstiftning	51
4.1.2	Nationell lagefterlevnad.....	57
4.1.3	Antibiotikaanvändning.....	59
4.1.4	Djurvälfärdscertifieringar.....	60
4.1.5	Slutlig rankning av länderna.....	62
4.2	Metod och begränsningar	62
4.3	Rekommendationer till Axfood.....	63
4.3.1	Bedöma välfärdsparmetrar.....	63
4.3.2	Rekommendationer	64
5.	Slutsats	67
	Referenser.....	68
	Populärvetenskaplig sammanfattning	77

Tabellförteckning

Tabell 1. Minimikrav för fri golvarea per individ som hålls i grupp för tillväxtgris och slaktgris. Baserat på mått från rådets direktiv 2008/120/EG.	20
Tabell 2. Minimikrav för total golvarea, liggarea och andelen av totalarean som ska utgöras av liggarea per individ som hålls i grupp i ströad liggbox för växande grisar, 10–130 kg. Baserat på uträkningar enligt formel från L 106.	22
Tabell 3. Minimikrav för utrymme för grupphållning av suggor. Baserat på BEK nr 105 af 03/02/2025.	25
Tabell 4. Minimikrav på utrymme för grupphållning av gyltor. Baserat på BEK nr 105 af 03/02/2025.	25
Tabell 5. Minimikrav för golvyta per individ som hålls i grupp för tillväxtgris och slaktgris. *Minst hälften av golvytan ska vara en liggyta med minst 85% fast golv och högst 15% dräneringsöppningar. Baserat på mått från TierSchNutzV.	28
Tabell 6. Minimikrav på golvyta för grupphållning av gyltor och suggor. Baserat på mått från TierSchNutzV.	28
Tabell 7. Minimikrav för fri golvarea per individ som hålls i grupp för tillväxtgris och slaktgris. Baserat på mått från Real Decreto 1135/2002.	31
Tabell 8. Sammanställning av resultaten från ländernas nationella lagstiftning jämfört med rådets direktiv 2008/120/EG. Gröna fält innebär att landet har striktare krav inom det specifika området jämfört med EU-direktivet, även om förändringen är liten. Röda fält innebär att landet inte har infört striktare krav och i stället följer EU:s direktiv.	33
Tabell 9. Slutlig rankning av länderna i områdena nationell lagstiftning, lagefterlevnad och antibiotikaanvändning, där 1–5 har använts (1=förstahandsval, 5=sista alternativ).	62

Definitioner

Antibiotika	Läkemedel som bekämpar bakterieinfektioner.
Avvänjning	Tiden då smågrisar skiljs från suggan och går från att dia till att enbart äta fast föda.
Berikning	Åtgärder eller material som ökar djurens välfärd genom stimulans i miljön.
Berikningsmaterial	Material som avser att berika miljön, exempelvis kedjor och rep för gris.
Fast golv	Golv som är helt fast utan dränering, vanligtvis betong eller dränerande golv som täcks med gummimatta.
Fixering	Att suggan hålls instängd så att hon enbart kan stå upp och lägga sig ner. Tillämpas vanligtvis under grisning och digivning för att minska risken för klämskador hos smågrisar.
Gylta	Hongris som inte fått sin första kull smågrisar.
Liggyta	Avser den del av boxens area som är till för grisar att ligga på.
Smågris	Griskulting från födsel fram till avvänjning från suggan.
Slaktgris	Gris från ca tio veckors ålder som hålls fram tills slakt.
Spalt	Mellanrummet mellan stavar i golvet som gör det dränerande.
Spaltgolv	En typ av dränerande golv som släpper igenom träck, urin och i viss mån strömaterial.
Strömaterial	Manipulerbart material med syfte att främja naturliga beteenden, som bökning och utforskning. Strömaterial

kan exempelvis bestå av halm. Strömaterial kan även vara till för att öka komfort och hygien på liggytan.

Sugga

Hongris som har fått smågrisar.

Tillväxtgris

Gris från avvänjning fram till ca tio veckors ålder.

Välfärdsindikator

Mått som säger något om djurens välfärd.

1. Introduktion

Sverige har med stränga krav på djurskydd och djurvelfärd topprankats tillsammans med fem andra länder av World Animal Protection, i en jämförelse av nationell djurskyddslagstiftning (World Animal Protection, 2020). Sverige var dessutom först i världen med att förbjuda användning av antibiotika som tillväxtfrämjare i djurfoder år 1986 medan det i den Europeiska unionen (EU) kom ett förbud så sent som 2006 (Livsmedelsverket, 2025). År 2022 uppnådde andelen svenskt griskött på den svenska marknaden 83% där resterande andel var importerat (Statens jordbruksverk, 2024). Det kvarstår alltså ett behov av import av griskött för att täcka den totala inhemska efterfrågan. En av de aktörer som har behov att importera är dagligvarubolaget Axfood, Sveriges idag andra största aktör inom dagligvaruhandeln (Axfood a, u.å.). I bolaget ingår bland annat butikskedjorna Willys, Hemköp och City Gross (Axfood b, u.å.). Axfoods vision är att vara ledande inom prisvärd, bra och hållbar mat, bland annat genom ett gediget hållbarhetsarbete som kopplar till både FN:s och Sveriges miljömål (Axfood c, u.å.).

Axfood¹ har bett om en uppdaterad litteratursammanställning för att kunna se över kraven på exportländer när det gäller griskött, särskilt med fokus på djurvelfärd. Några av de stora välfärdsproblemen inom grisproduktionen i EU är fixering av suggor, låg avvänjningsålder för smågrisar och brist på strömaterial (EFSA, 2022). Ett annat stort välfärdsproblem inom grisproduktionen är svansbitning som tros bero av flera faktorer, bland annat bristande möjlighet att utföra naturliga beteenden, otillräckligt utfodringsutrymme, näringsbrister och frustration (EFSA, 2007). På grund av detta har svanskupering blivit en slags symptomhantering för svansbitning, vilket maskerar de underliggande orsakerna och möjliggör hållandet av grisar under dåliga levnadsförhållanden (D'Eath et al., 2015). Svanskupering regleras av EU i rådets direktiv 2008/120/EG av den 18 december 2008 om fastställande av lägsta djurskyddskrav vid svinhållning², där rutinmässig svanskupering förbjuds. Trots detta har det visats att majoriteten, omkring 77%, av alla grisar i EU blir svanskuperade på rutin (De Briyne et al., 2018).

Djurvelfärd är inte bara en etisk fråga utan har även starka kopplingar till hållbarhet och folkhälsa. Enligt One Health–One Welfare-principen kan högre djurskyddsnivåer bidra till friskare djur, ett minskat behov av antibiotika och därmed en lägre risk för antibiotikaresistens (One Welfare, u.å.). Eftersom antibiotika är nödvändigt för att behandla sjukdomar hos både människor och djur, utgör överanvändning en allvarlig risk för utveckling av antibiotikaresistenta

¹ Helena Allard, hållbarhetsinnovatör Axfood, möte 2025-01-24

² EUT L47, 18.2.2009, s. 5–13, Celex 32008L0120

bakterier (EMA & EFSA, 2017), vilket av WHO klassas som ett globalt hot mot folkhälsa och livsmedelssäkerhet (WHO, 2024).

Det importerade grisköttet som köps in av Axfood kommer från ursprungsländerna Danmark, Tyskland, Spanien och Italien. Syftet med detta arbete är att ta fram rekommendationer till Axfood utifrån exportländernas antibiotikaanvändning, djurvälstånd och djurskydd så att företaget ytterligare kan förbättra kraven på import av griskött. Frågeställningarna lyder; hur ser djurskyddskraven, lagefterlevnaden och antibiotikaförbrukningen ut i de länder Axfood importerar mest griskött från i jämförelse med svenska förhållanden? Samt, hur ser de vanligaste djurvälståndscertifieringarna ut i dessa länder?

2. Metod

Denna litteraturstudie baseras på information hittad i vetenskapliga artiklar, myndighetsrapporter, branchmaterial och relevanta regelverk inom svensk och europeisk djurhållning. Länderna och områdena som undersöks och jämförs efterfrågades av uppdragsgivaren Axfood. Valda välfärdsparametrar har identifierats utifrån europeiska livsmedelssäkerhetsmyndighetens (EFSA) rapport *Pig welfare on farm (EFSA, 2022)* samt genom diskussion med handledare. Sökningar har genomförts i databaser såsom primo, EUR-Lex, PubMed och ScienceDirect, med sökord som *pig welfare*, *tail docking*, *tail biting*, *natural behavior*, *slatted floor*, *straw provision* samt *antibiotic use pigs*. Översättning av lagstiftning på annat språk än svenska och engelska har gjorts med hjälp av AI-verktyget ChatGPT.

Rankningen som presenteras i denna studie bygger på en sammanvägning av olika områden kopplade till djurvelfärd för gris. För att förenkla jämförelsen har alla områden tilldelats lika vikt, trots att de i praktiken inte nödvändigtvis är jämställda. Resultatet bör därför tolkas som en översiktlig bedömning snarare än en objektiv rankning.

3. Litteraturgenomgång

3.1 Välfärdsparametrar inom grisproduktionen

Detta avsnitt går igenom bakgrunden till de utvalda välfärdsparametrarna svanskupering, fixering, avvänjning, strömaterial, golvtyp och bedövning vid kastrering, som alla påverkar grisars välfärd. Dessa områden undersöks och jämförs i avsnitt 3.2 som behandlar ländernas nationella lagstiftning.

Valet av välfärdsparametrarna baseras på de aspekter som EFSA lyfter fram som särskilt viktiga i en rapport om grisars djurvälfärd (EFSA, 2022). De valdes också eftersom det finns stora skillnader mellan svensk djurskyddslagstiftning och EU-direktivet (se avsnitt 3.2) för dessa områden, vilket gör parametrarna relevanta i en jämförelse.

3.1.1 Svanskupering

Det är vanligt att svanskupea grisar för att minska och förebygga utbrott av svansbitning (EFSA, 2007) och ungefär 90 – 95 % av alla grisar i EU blir därför svanskupeade (Wallgren et al., 2019a). Svansbitning drivs av grisars behov av att utforska och födosöka i sin miljö och påverkas av flera faktorer, som frustration och avsaknad av stimulans (EFSA, 2007). Avsaknaden av en stimulerande miljö leder till ett omriktat beteende mot andra grisars svansar (Wallgren et al., 2019a). Svanskupering har därför blivit en symptomhantering och ett förebyggande sätt att hantera dessa underliggande problem på, vilket möjliggör hållande av grisar under dåliga levnadsförhållanden (D'Eath et al., 2015).

Svanskupering sker vanligen under de första dagarna i grisens liv (Marchant-Forde et al., 2009). Ingreppet, som vanligen sker utan lokalbedövning eller annan smärtlindring, leder till akut smärta i minst några timmar efteråt, vilket har noterats via beteendeförändringar som störningar i diandet, ökad aktivitet och isolering från andra smågrisar (D'Eath et al., 2015). Det har även noterats fysiologiska tecken på stress inklusive minskat antal vita blodkroppar samt förhöjda nivåer av bland annat stresshormonet kortisol efter ingreppet (D'Eath et al., 2015).

En studie av Wallgren & kollegor (2019a) tar upp erfarenheter och lösningar från svensk grisproduktion där svanskupering är förbjudet sedan 1988. Trots förbudet mot svanskupering är svansbitning ett mindre problem i Sverige eftersom lantbrukare i landet arbetar förebyggande i grisarnas miljö. Författarna menar att EU:s lagstiftning, till skillnad från svensk lagstiftning, inte möter grisarnas biologiska behov och lyfter fram praktiska lösningar för att anpassa stallmiljön, såsom att hålla grisar med lägre belägningsgrad, tillräckligt stort

utfodringsutrymme, att undvika heltspaltsgolv och att säkerställa regelbunden tillgång till strömaterial.

3.1.2 Fixering av suggor

Det vanligaste sättet att hålla suggor inför grisning och under laktation i EU är i fixeringsboxar, där de hålls någon eller några dagar innan grisning fram tills avvänjning av smågrisarna (Pedersen, 2018). Fixeringsboxar är utformade så att suggan inte ska kunna vända sig om (Pedersen, 2018), med avsikt att minska dödligheten hos smågrisar då suggan av misstag kan lägga sig på smågrisarna och klämma ihjäl dem (Loftus et al., 2020; EFSA, 2022). En fixerad sugga har ett utrymme runt en kvadratmeter (längd ca 2 m, bredd ca 0,5 m) som tillåter henne att stå upp och ligga ner men inte vända sig om eller gå (EFSA, 2022).

Grisar har likt vildsvin en stark medfödd inre motivation att utföra bobyggnadsbeteende i vilket de bökar och samlar material inför grisning (Yun & Valroos, 2015). Fixering av suggor hindrar utförandet av bobyggnadsbeteenden vilket höjer suggans stressnivåer och minskar endogena modershormoner som oxytocin (Yun & Valroos 2015; D'Eath & Turner, 2009). De sänkta nivåerna av modershormoner kan påverka grisionsförloppet genom att förlänga grisionsintervallen, vilket i sin tur kan försämra digivningsförmågan och potentiellt öka dödligheten hos smågrisar (Yun & Valroos, 2015).

Enligt den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA) kan smågrisdödligheten i ett lösgående system minska och vara jämförbar med den i fixerade system genom att ge suggan ett tillräckligt stort boxutrymme på minst 7,8 kvadratmeter (EFSA, 2022). Däremot visades det i en studie av Loftus med kollegor (2020) inga signifikanta skillnader i dödlighet hos smågrisarna när suggorna hölls i lösgående grisionsboxar om 3,2 m² eller fixeringsboxar (1,4 m²), vilket tyder på att utrymmet inte nödvändigtvis behöver vara så stort om andra faktorer fungerar optimalt. Studien visade inte heller några signifikanta skillnader i smågrisarnas tillväxt. Fixerade suggor spenderade mer tid åt att ligga ner medan de lösgående spenderade mer tid åt att dia sina ungar, socialisera med dem och att utforska boxen. Onormala beteenden, så kallade stereotypa beteenden, såsom rörbiting utfördes i högre grad hos de fixerade suggorna men var inte signifikant.

Flera studier visar däremot att resultaten för smågrisdödligheten varierar beroende på faktorer som boxdesign, miljöförhållanden och management. En metaanalys av Glencorse med kollegor (2019) visade att smågrisdödligheten generellt var högre i system med lösgående suggor jämfört med fixerade suggor, men konstaterar även att det är stor variation mellan studier.

System med temporär fixering har utvecklats som en kompromiss mellan fixerade och lösgående system (EFSA, 2022). Temporär fixering sker under grisning och de första dagarna i digivningen, eftersom detta är den mest kritiska perioden för smågrisarnas överlevnad (Moustsen et al., 2013). Under denna tid är smågrisdödligheten som högst, främst på grund av att de blir ihjälklämda eller trampade på av suggan (Moustsen et al., 2013). I en studie av Hales med kollegor (2015) undersöktes dödligheten hos smågrisar i tre olika grupper. I den första gruppen var suggan helt lösgående, i den andra fixerad efter grisning till och med fyra dagar in i laktationen och i den tredje gruppen var suggan fixerad från dagen innan grisning till och med fyra dagar in i laktationen. Resultaten visade en smågrisdödlighet på 26% för lösgående system, 25,4% för system där suggan temporärt fixeras efter grisning och 22,1% där suggan var temporärt fixerad under och efter grisning (Hales et al., 2015). Detta tyder på att en kort period av fixering under den mest kritiska perioden kan minska smågrisdödligheten jämfört med lösgående suggor, utan att behöva fixera henne under hela digivningen.

Fixering av suggor är en av anledningarna till att ett medborgarinitiativ, så kallat *End the Cage Age*, startade år 2018 med syftet att förbjuda burhållning av lantbruksdjur inom EU (End the cage age, u.å.). Initiativet samlade in över 1.4 miljoner signaturer under 2019 vilket ledde till att EU-kommissionen år 2021 gick ut med att detta skulle granskas (End the cage age, u.å.). Kommissionen utlovade även ett reviderat lagförslag om förbud mot burhållning till slutet av år 2023, med målet att fasa ut burhållning till år 2027. Dock har ännu inget lagförslag kring detta lagts fram men EU-kommissionen arbetar fortsatt med medborgarinitiativet och sitt åtagande att fasa ut burar som en del av översynen av EU:s djurskyddslagstiftning (European Parliamentary Research Service, 2024).

3.1.3 Avvänjning

Avvänjning är den period då smågrisar skils från suggan (EFSA, 2022). Under naturliga förhållanden sker avvänjningen gradvis där digivningen i genomsnitt upphör vid 13–17 veckors ålder (D'Eath & Turner, 2009; Špinka, 2017). Intaget av fast föda ökar succesivt och vid 6–8 veckors ålder utgör det en betydande del av dieten som så småningom helt ersätter mjölken (EFSA, 2022). För grisproduktionen i EU är den genomsnittliga avvänjningsåldern 23 till 34 dagar (EFSA, 2022). Enligt rådets direktiv 2008/120/EG får avvänjning tidigast ske vid 28 dagars ålder med ett undantag att det får ske vid 21 dagars ålder om det finns skäl kopplade till suggans och smågrisarnas hälsa och välfärd, samt om det görs på ett sätt som minimerar hälsorisken för smågrisarna.

För smågrisar är det en stor stressfaktor att plötsligt skiljas från suggan och att hamna i en ny miljö, ibland med nya individer och sociala strukturer (Moeser et al.,

2017). Det är till exempel vanligt att smågrisar omgrupperas vid avvänjning och då ingår i en ny grupp med okända individer (Colson et al., 2006), som till exempel grupperas efter vikt (EFSA, 2022). Det blir också en ny fodersituation där smågrisarna endast erbjuds fast foder i stället för mjölk (Špinka, 2017). Moeser med kollegor (2017) förklarar att avvänjning är en kritisk period i smågrisars liv och att mag- och tarmkanalen inte är fullt utvecklad vid den tidpunkt de förväntas äta fast foder i stället för mjölk. Detta i samband med stressfaktorer som att skiljas från suggan kan leda till rubbningar i tarmen som ökar risken för matsmältningsproblem och diarré samt långsiktig ökad sjukdomskänslighet (Moeser et al., 2017). Avvänjning kan göras mindre stressig för smågrisar genom att göra det vid en högre ålder, introducera fast föda innan avvänjning och att inte flytta och blanda smågrisar i nya grupper utan att låta suggan flytta i stället (Špinka, 2017).

Ett vanligt onormalt beteende som smågrisar kan uppvisa efter avvänjning är belly nosing, vilket liknar det beteende där smågrisar masserar suggans juver (Faccin et al., 2020; D'Eath & Turner, 2009). Detta beteende tolkas som en reaktion på stress som ofta uppvisas hos grisar med en tidig avvänjningsålder (D'Eath & Turner, 2009; Špinka, 2017; Faccin et al., 2020).

En studie av Colson et al. (2006) undersökte prestation under två veckor efter avvänjning hos smågrisar som avvandades vid 21 och 28 dagars ålder, jämfört med en kontrollgrupp som hölls kvar med suggan i 40 dagar. Resultaten visade att smågrisar som avvants vid både 21 dagar och 28 dagar hade lägre tillväxt än kontrollgruppen direkt efter avvänjning. Effekten varade under en längre period för åldersgruppen 21 dagar medan de äldre återhämtade tillväxten snabbare. Beteendestörningarna aggressivt beteende och belly nosing uppvisades mest i gruppen som avvandades vid 21 dagar men även i gruppen som avvandades vid 28 dagar. Kontrollgruppen visade inte samma nivå av dessa beteendestörningar. Studiens slutsats var att avvänjning vid 21 dagar ökar stress och minskar tillväxt, jämfört med avvänjning vid 28 dagar.

En annan studie av Faccin et al. (2020) undersökte effekterna av en ökad avvänjningsålder hos smågrisar. Åldrarna vid avvänjning var 19, 22, 25 eller 28 dagar. Resultatet var mer positivt för smågrisar som avvandades vid en högre ålder. De hade högre tillväxt, högre foderintag och tappade mindre vikt första veckan efter avvänjning. Dödligheten påverkades däremot inte av avvänjningsålder. Antalet grisar som utförde beteendet belly nosing var högst i den lägsta åldersgruppen. Studien följde grisarnas vikt fram till 136 dagar efter avvänjning, där de som avvandades vid 28 dagar vägde mer än de som avvants vid yngre ålder.

Varför avvänjning sker tidigare än optimalt i kommersiell produktion jämfört med under naturliga förhållanden är främst på grund av ekonomiska anledningar (EFSA, 2022). Genom att skilja på sugga och smågrisar tidigt kommer suggan in i brunst snabbare, vilket leder till fler smågrisar per sugga och år (EFSA, 2022) jämfört med om avvänjningen skulle ske senare. Experter från EFSA rekommenderar av djurvälståndsskäl att behålla lagstiftningen att avvänjning tidigast ska ske vid 28 dagar samt att undantaget med 21 dagars avvänjningsålder bör omprövas (EFSA, 2022).

3.1.4 Strömaterial och golvtyp

Grisar har ett födosöksbeteende som involverar mycket utforskande med mun och tryne (Arey, 1993). Att böka i strö ger grisar möjlighet att frigöra energi, ökar komforten och sysselsättningen vilket gör att energin riktas mot strömaterial i stället för att destruktiva beteenden som svansbitning riktas mot andra grisar (Arey, 1993). Att öka givan av strömaterial stimulerar utforskningsbeteendet, vilket blir mer framträdande ju mer strömaterial som tillsätts (Wallgren et al., 2020). En rekommendation på hur mycket strö som krävs för att möta grisens utforskningsbehov är 400 gram per gris och dag (Pedersen, 2014).

En undersökning om berikning för grisar inom EU:s medlemsländer visade att endast 67 % av grisarna fick tillgång till lämpligt strömaterial (De Briyne et al., 2018). Det finns även samband där länder med den lägsta förekomsten av svanskupering samtidigt erbjuder den största mängden strö (De Briyne et al., 2018). Trots att EU-direktivet kräver att grisar ska ha tillgång till lämplig berikning såsom strö är det vanligt att de endast erbjuder kedjor eller andra icke manipulerbara föremål, särskilt i system med fixerade suggor (van de Weerd & Ison, 2019). Denna typ av berikning är otillräcklig för att tillgodose grisars beteendebestånd, vilket har lyfts i forskningen (van de Weerd & Ison, 2019).

Lantbrukare väljer ofta att begränsa mängden strömaterial på grund av hygieniska skäl, eftersom det är arbetskrävande och beroende på golvtyp kan det försvinna genom spalten snabbt (D'Eath et al., 2014). Långhalm kan fastna på golvets yta och i golvspringorna vilket kan försämra boxens hygien och även riskera att blockera utgödslingssystemet (D'Eath et al., 2014). Hackad halm med kortare struktur passerar lättare genom golvet och kan därför ses som mer lämplig ur hygiensynpunkt. Golvtypen spelar då en viktig roll där strö på helspaltsgolv lättare passerar genom springorna vilket är bra för hygien, medan det samtidigt minskar tiden det finns tillgängligt för grisarna och därför minskar de beteendemässiga fördelarna, såsom möjlighet till utforskning och sysselsättning (Wallgren et al., 2020). EFSA (2022) konstaterar att boxar med en viss andel fast golvyta underlättar

kvarhållandet av strömaterial, samt att risken för svansbitning ökar vid ökad andel spalt i boxen.

Wallgren med kollegor (2019b) undersökte huruvida en ökad strömängd påverkar grisars beteende, förekomst av skador samt hygien i traditionella svenska tillväxt- och slaktgrisboxar med fast betong på liggytan och gödseldrainerande spalt över gödselytan. Studien genomfördes på fem svenska gårdar där kontrollgruppen fick gårdens vanliga mängd strö och behandlingsgruppen dubbelt så mycket. Resultaten visade att grisar med extra mycket strö spenderade mer tid till att böka i den. Svansskador förekom i alla grupper men var vanligast och allvarligast i kontrollgrupperna. Den extra strömängden påverkade inte hygien i boxen vilket visar på möjligheten att erbjuda större mängder strömaterial. Ytterligare en studie av Wallgren med kollegor (2020) visade inget samband mellan ökad daglig strömängd och dålig hygien i boxar med delvis spalt på golvytan.

3.1.5 Bedövning vid kastrering

Varje år genomgår ca 90 miljoner smågrisar i EU kirurgisk kastrering där testiklarna tas bort med syfte att eliminera galtluktt från köttet (Lin-Schilstra & Ingenbleek, 2021). Förutom att eliminera galtluktt utförs även kastrering för att minska aggressiva och sexuella beteenden hos galtar (EFSA, 2022). Galtluktt utvecklas hos okastrerade hanar när de uppnår pubertet (Zamaratskaia et al., 2005), vid ungefär fem till sju månaders ålder (EFSA, 2022). Det finns idag tre olika tillvägagångssätt att handskas med galtluktt; genom klassisk kirurgisk kastrering, genom immunokastrering med vaccin som stoppar produktionen av könshormoner, eller genom att föda upp intakta hanar som slaktas innan de når pubertet (Lin-Schilstra & Ingenbleek, 2021).

Kirurgisk kastrering sker vanligtvis vid tre till sju dagars ålder (Fredriksen et al., 2009) eftersom yngre grisar har bättre sårhäkning och därmed löper mindre risk för komplikationer (von Borell et al., 2009). Innan ingreppet fixeras grisen, varefter ett eller två snitt görs för att ta bort testiklarna och skära av sädesledaren (Fredriksen et al., 2009). En undersökning i Europa visade att en kirurgisk kastration tar ca 21 till 71 sekunder att utföra (Fredriksen et al., 2009). Flera länder rapporterade även att antibiotika används i samband med ingreppet. Kirurgisk kastrering har konstaterats orsaka välfärdskonsekvenser som fysiologiska och beteendemässiga reaktioner som tyder på smärta och stress både under och efter ingreppet (von Borell et al., 2009; EFSA, 2022). Enligt rådets direktiv 2008/120/EG får kastrering av hangrisar utan bedövning endast ske när de är under sju dagars ålder. Sker kastreringen efter sju dagars ålder måste bedövning användas och ingreppet måste utföras av en veterinär. Trots att forskning har visat att även nyfödda djur upplever stress och smärta utförs fortfarande kirurgisk kastrering baserat på en äldre

vetenskaplig syn att nyfödda har en nedsatt förmåga för detta (von Borell et al., 2020).

Att hålla intakta hangrisar som inte kastreras är ett alternativ till kirurgisk kastrering (von Borell et al., 2020). Däremot är detta förknippat med flera välfärdsproblem eftersom intakta hanar uppvisar mer aggressivt beteende som ökar risken för skador (von Borell et al., 2020). Ett alternativ är därför att slakta grisarna innan de når puberteten för att minska dessa risker (von Borell et al., 2020). Fördelen med intakta hanar är deras höga tillväxt och fodereffektivitet tack vare de hanliga könshormonerna som resulterar i en slaktkropp med mer kött och mindre fett (von Borell et al., 2020).

Immunokastrering är ytterligare ett alternativ där hangrisar vaccineras för att avbryta syntesen av könshormoner i testiklarna vilket i sin tur stoppar utvecklingen av galtlukt (von Borell et al., 2020). Vaccinet ska ges i två doser med minst fyra veckors mellanrum där den andra dosen bör ges fyra till sex veckor före slakt (von Borell et al., 2020). Både beteende och tillväxt har visats vara lika som för kirurgiskt kastrerade hangrisar efter den andra vaccinationen (Pinna et al., 2015). EFSA rapporterar att immunokastrering har flera välfärdsfördelar eftersom mindre aggression och skador har rapporterats i samband med immunokastrering jämfört med okastrerade hanar (EFSA, 2022).

Rekommendationen för kastrering är att immunokastrering är det bästa alternativet till kirurgisk kastrering, följt av att hålla intakta hanar samt att kirurgisk kastrering utan bedövning och smärtlindring inte ska utföras på grund av välfärdskonsekvenserna (EFSA, 2022).

3.2 Ländernas lagstiftning

I följande del undersöks både EU:s och de enskilda ländernas nationella lagstiftning gällande grishållning för livsmedelsproduktion. De undersökta områdena utgår ifrån punkterna under avsnitt 3.1, med ett tillägg av utrymmeskrav. Under avsnitt 3.2.7 sammanställs och jämförs resultaten från undersökningen för att identifiera vilka länder som har infört strängare regler och krav än de som föreskrivs på EU-nivå.

3.2.1 EU

För alla medlemsländer fastställer rådets direktiv 2008/120/EG regler och riktlinjer för grishållning i EU och det är upp till varje medlemsland att implementera direktivet i nationell lagstiftning som det är, eller att införa striktare krav. Direktivet kan därför ses som Minimikrav som ska finnas i varje lands lagstiftning, däremot kan striktare krav tillämpas om det enskilda landet väljer att införa sådana.

Svanskupering

Svanskupering får inte ske rutinmässigt enligt EU-direktivet, utan endast om andra åtgärder redan har vidtagits för att åtgärda svansbitning och problemet kvarstår. Hur detta ska bedömas förklaras inte av direktivet. Åtgärderna ska inkludera förbättring av olämpliga djurhållningsmetoder, miljöförhållanden och beläggningsgrad. Om ingreppet sker innan den sjunde levnadsdagen får det utföras utan bedövning av veterinär eller en person med utbildning och erfarenhet av tekniken som används, vilket tillåter djurhållaren att utföra ingreppet. Efter den sjunde levnadsdagen ska ingreppet utföras av en veterinär och måste göras under bedövning med långtidsverkande smärtlindring.

Fixering

Enligt direktivet är fixering av dräktiga gyltor och suggor tillåtet från och med sju dagar före den beräknade grisningen. Det finns ingen specifik bestämmelse om hur lång tid fixeringen får pågå, men det ställs krav på att dräktiga gyltor och suggor ska hållas i grupp från och med fyra veckor efter inseminering eller betäckning, fram till en vecka före den beräknade grisningen. Detta innebär att fixering kan pågå från en vecka före grisning fram till fyra veckor efter inseminering eller betäckning. Direktivets bestämmelser anger att det ska finnas tillräckligt med utrymme för smågrisarna att dia ostört, det ska också finnas ett fritt utrymme bakom suggan eller gyltan för att underlätta grisningen.

Avvänjning

Enligt direktivet får smågrisarnas avvänjningsålder inte vara lägre än 28 dagar med ett undantag att det får ske vid 21 dagars ålder om smågrisarna flyttas till anpassade utrymmen som har tömts, rengjorts ordentligt och desinficerats innan inflytt. Utrymmet ska också vara avskilt från suggorna för att minimera överföringen av sjukdomar till smågrisarna.

Strömaterial

Grisar ska enligt EU-direktivet ha ständig tillgång till manipulerbart material, så som strö eller annan typ av sysselsättningsmaterial, för att möjliggöra utforskning och sysselsättning. Direktivet föreskriver att suggor och gyltor veckan före beräknad grisning måste ha tillgång till tillräcklig mängd manipulerbart material för att kunna utföra bobyggnadsbeteende. Detta undantages om det har visats vara tekniskt omöjligt på grund av gårdens utgödslingssystem.

Utrymmeskrav

Minimikraven för utrymme per tillväxtgris och slaktgris bestäms efter vikt (kg). I tabell 1 finns utrymmeskraven vid grupphållning för tillväxtgrisar och slaktgrisar.

Tabell 1. Minimikrav för fri golvyta per individ som hålls i grupp för tillväxtgris och slaktgris. Baserat på mått från rådets direktiv 2008/120/EG.

Levande vikt	m ²
Upp till 10 kg	0,15
11–20 kg	0,20
21–30 kg	0,30
31–50 kg	0,40
51–85 kg	0,55
86–110 kg	0,65
>110 kg	1,00

För dräktiga gyltor och suggor beror den totala golvytan på gruppstorleken. Gyltor ska ha minst 1,64 m² och suggor minst 2,25 m² golvyta per individ. I grupper med färre än sex individer ska denna ökas med 10% och i grupper med fler än 40 individer kan den minska med 10%. Gruppboxens sidor ska vara längre än 2,8 meter med undantag för grupper om färre än sex individer där boxens sidor ska vara längre än 2,4 meter. Liggytan för betäckta gyltor och suggor i gruppbox ska vara minst 0,95 m² respektive 1,3 m² av golvytan.

Galtar ska ha en fri golvyta på minst 6 m². Står galten i en box för naturlig betäckning ska den fria golvytan vara minst 10 m².

Golvtyp

I direktivet finns det krav på andelen fast golv. Smågrisar måste ha en tillräckligt stor golvyta av fast golv eller matta så att alla smågrisar i boxen ska kunna vila där samtidigt. Ytan ska dessutom vara täckt med halm eller annat material.

För betäckta gyltor och suggor i gruppbox ska golvytan för varje individ bestå av minst 0,95 m² respektive 1,3 m² fast sammanhängande golv (liggarean). Av liggarean får maximalt 15% av golvet ha dräneringsöppningar.

Övriga djurkategorier har inga bestämmelser för ytor med fast golv och får därmed hållas på helspalt.

Bedövning vid kastrering

Kastrering av hangrisar genom att slita i vävnader är förbjudet enligt direktivet. Däremot är andra metoder, såsom kirurgisk och immunologisk kastrering, tillåtna. Enligt direktivet får kastrering utföras utan bedövning om grisen är sju dagar eller yngre, förutsatt att ingreppet görs av en veterinär eller en person med relevant utbildning och erfarenhet. För grisar äldre än sju dagar är kastrering endast tillåten om den utförs av en veterinär och sker med både bedövning och långtidsverkande smärtlindring.

3.2.2 Sverige

Djurskyddslagen (2018:1192), djurskyddsförordningen (2019:66), Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:20) om grishållning inom lantbruket m.m., senast ändrad genom SJVFS 2023:33, saknr L106 (hädanefter kallad L 106) samt Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2023:21) om veterinärs ordination av läkemedel, djurhållares registrering av uppgifter samt operativa ingrepp som djurhållare får utföra, saknr L 41 (hädanefter kallad L 41), är de gällande bestämmelserna för svensk grisproduktion.

Svanskupering

Svanskupering är i Sverige, precis som i EU, förbjudet att ske rutinmässigt. Enligt djurskyddslagen är det förbjudet att göra operativa ingrepp, som svanskupering, i andra fall än av veterinärmedicinska skäl och det krävs att det sker under bedövning. Alltså behöver en veterinär komma ut och bedöma varje enskilt fall av svansbitning för att svanskupering ska vara tillåtet, vilket i praktiken innebär ett generellt förbud.

Fixering

Fixering eller begränsad rörelsefrihet är enligt den svenska djurskyddslagen förbjudet och får endast ske under en mycket kort tid om det är nödvändigt av skäl grundade i säkerhet, behandling, djurskydd eller liknande. Vidare framgår det i L 106 att digivande suggor får fixeras under de första dagarna i smågrisarnas liv om hon utgör en skaderisk för dem i form av aggressivitet eller annat onormalt beteende. Det är också tillåtet att fixera suggor under det dagliga arbetet förutsatt att hon utgör en uppenbar skaderisk för djurskötaren, samt vid vård och behandling.

Avvänjning

I L 106 fastställs det att avvänjning inte får ske innan smågrisar uppnått 28 dagars ålder. Dessutom ska smågrisar då ha vant sig vid ett mjölkbaserat tillskottsfoder, vilket inte uttrycks i rådets direktiv 2008/120/EG. Även i Sverige får avvänjning vid undantag ske vid 21 dagars ålder, däremot med striktare krav än direktivet då det i L106 ställs krav på att ett antal villkor är uppfyllda innan en tidigare avvänjning än 28 dagar får ske. Villkoren inkluderar bland annat rengöring, extra hälsokontroller av veterinär, speciella foderrutiner och förebyggande av onormala beteenden. Tidigare avvänjning än 28 dagar får dessutom inte ske för alla smågrisar, då högst 10% av smågrisarna får ha en avvänjningsålder under 26 dagar.

Strömaterial

Enligt L 106 ska strömaterial ges i sådan mängd att grisarnas sysselsättnings- och komfortbehov tillgodoses, till skillnad från EU-direktivet som endast kräver att

strömmaterial ska ges i sådan mängd att det möjliggör sysselsättning. Veckan före beräknad grisning ska suggor och gyltor enligt L 106 ha tillgång till strö som möjliggör bobyggnadsbeteende och ett allmänt råd till detta är att utgödslingssystem bör vara avpassat för att hantera stora mängder strö. Det finns inget undantag för att undkomma kravet på strö enligt svensk lagstiftning. Strömateriell till alla djurkategorier ska även vara av god hygienisk kvalitet.

Utrymmeskrav

Information om utrymmeskrav finns i L 106. Utrymmeskraven för tillväxtgrisar och slaktgrisar, med vikter mellan tio och 130 kg, baseras även i Sverige på vikt. I tabell 2 sammanställs dessa minimikrav. För ströade liggboxar gäller måtten för total golvarea enligt:

$$Total\ golvarea = 0,17 + \left(\frac{Vikt, kg}{130}\right)$$

För ströade liggboxar gäller måtten för liggarea enligt:

$$Liggarea = 0,1 + \left(\frac{Vikt, kg}{167}\right)$$

Tabell 2. Minimikrav för total golvarea, liggarea och andelen av totalarean som ska utgöras av liggarea per individ som hålls i grupp i ströad liggbox för växande grisar, 10–130 kg. Baserat på uträkningar enligt formel från L 106.

Levande vikt	Total golvarea m²	Liggarea m²
Upp till 10 kg	0,25	0,16
Upp till 20 kg	0,32	0,22
Upp till 30 kg	0,40	0,28
Upp till 50 kg	0,55	0,40
Upp till 85 kg	0,82	0,61
Upp till 110 kg	1,02	0,76
Upp till 130 kg	1,17	0,88

Dräktiga gyltor och suggor som går i grupp i ströbäddbox har Minimikrav på längd på den minsta boxsidan. Längden på den minsta boxsidan för båda djurkategorierna är 2,4 m i en grupp med mindre än sex individer och 2,8 m i en grupp med sex eller fler individer. Minimikraven på utrymme i ströbäddbox per dräktig gylta i grupp är viktbaserat och ges enligt:

$$Total\ golvarea = 0,20 + \left(\frac{Vikt, kg}{84}\right)$$

Minimikravet för en dräktig gylta på 180 kg är alltså 2,35 m². För suggor är Minimikravet 2,5 m².

Digivande suggor som inhyses i ströad liggbox ska ha minst 6 m² total golvarea och 4 m² liggarea.

Galtar ska ha en total golvarea på minst 7 m², vilket är en kvadratmeter mer än EU:s direktiv. Står galten i en box för naturlig betäckning ska den totala golvarean vara minst 10 m².

Golvtyp

Information om golvtyp hittas i L 106. Det är inte tillåtet att hålla grisar på helpaltsgolv bestående av gödseldrainerande spalt i Sverige, då liggytan inte får bestå av gödseldrainerade golv. För digivande suggor i ströade liggboxar måste minst tre fjärdedelar av liggarean bestå av ett fast, icke drainerande och rektangulärt golv, som ska löpa över hela boxbredden.

Bedövning vid kastrering

Enligt djurskyddsförordningen är kirurgisk kastrering undantaget förbudet mot operativa ingrepp men måste enligt djurskyddslagen, som andra operativa ingrepp, ske under bedövning och med långtidsverkande smärtlindring. Om smågrisen är yngre än sju dagar får djurhållaren utföra kirurgisk kastrering, förutsatt att ingreppet sker med rätt utrustning samt att denne har gått specifika kurser med godkänt resultat, enligt L 41.

Sammanfattning

Sveriges nationella lagstiftning går längre inom de undersökta områdena, jämfört med rådets direktiv. Svanskupering är inte tillåtet i Sverige, med undantag för individuella fall då en veterinär bedömer detta som nödvändigt. Ingreppet måste då ske med bedövning av en veterinär eller annan djurhälsopersonal, detta är dock mycket ovanligt. Enligt EU-direktivet tillåts djurägaren att utföra svanskuperingen, vilket inte är tillåtet i Sverige. Kraven vid fixering av suggor är striktare, till exempel får det bara ske under smågrisarnas första levnadsdagar eller av djurskydds- och säkerhetsskäl. Bestämmelserna för avvänjning är mycket lika EU:s direktiv men är något striktare över kraven för tidig avvänjning. Vad gäller strömaterial ska det i Sverige ges så att sysselsättningsbehovet tillgodoses, inte bara möjliggörs. Ströet ska även i Sverige ges i sådan mängd att komfortbehovet tillgodoses, och det ska vara av hygienisk kvalitet, vilket inte nämns i direktivet. Utrymmeskraven är striktare för alla jämförda kategorier, bland annat för digivande suggor som inte har några bestämmelser i direktivet. Att hålla grisar på

gödseldrainerande helspaltsgolv är tillåtet enligt direktivet, men inte i Sverige. Likt svanskupering måste även kastrering ske med bedövning i Sverige.

3.2.3 Danmark

I Danmark gäller förordning nr. 105 från den 3 februari om de djurvälståndsmässiga minimikraven för hållande av grisar (BEK nr 105 af 03/02/2025) och den danska djurskyddslagen, dyrevelfærdsloven (LBK af 14/01/2025).

Svanskupering

Enligt förordning nr 105 får smågrisar endast svanskuperas under bestämda villkor. Det ska finnas skriftlig dokumentation på när svansbitning har inträffat, andelen grisar eller grupper som har drabbats, samt skadornas allvarlighetsgrad. Det måste också ha vidtagits åtgärder för att förhindra svansbitning innan svanskupering får ske, med hänsyn till miljön och belägningsgraden, som i rådets direktiv. Vilka åtgärder som vidtas bestäms av den besättningsansvarige via en riskbedömning. Den besättningsansvarige är ägaren själv eller den person ägaren har utsett till ansvarig över den dagliga skötseln av grisarna. Det ska också skapas en handlingsplan som beskriver hur och när åtgärderna ska vara genomförda och när svanskupering förväntas upphöra.

Svensen får inte kuperas mer än halvvägs. Ingreppet behöver inte ske med bedövning om smågrisen är mellan två till fyra dagar gammal och utförs av veterinär eller annan person som har fått instruktioner och vägledning samt har erfarenhet av svanskupering med lämpliga metoder. Efter fyra dagar måste ingreppet utföras av en veterinär med bedövning och långtidsverkande smärtlindring.

Fixering

Dansk lagstiftning har inte infört striktare krav från direktivet gällande fixering, vilket därmed är tillåtet under samma villkor. Fixering får således inte ske tidigare än sju dagar före den beräknade grisningen. Det finns ingen specifik bestämmelse om hur lång tid fixeringen får pågå, men det ställs krav på att dräktiga gyltor och suggor ska hållas i grupp från och med fyra veckor efter inseminering eller betäckning, fram till en vecka före den beräknade grisningen. Detta innebär att fixering kan pågå från en vecka före grisning fram till fyra veckor efter inseminering eller betäckning.

Avvänjning

Avvänjning får som tidigast ske vid 28 dagars ålder. Precis som i direktivet finns ett undantag att det får ske vid 21 dagars ålder om det är nödvändigt för att skydda suggan eller smågrisen från smärta, lidande eller skador, samt om de flyttas till

anpassade utrymmen som har tömts, rengjorts ordentligt och desinficerats innan inflytt. Utrymmet ska också vara avskilt från suggorna för att minimera överföringen av sjukdomar till smågrisarna.

Strömateriäl

Alla grisar ska alltid ha tillgång till halm eller annat material för att tillgodose sysselsättning. Strömaterialet som används ska vara rent, torrt och inte utgöra en skaderisk. Precis som i rådets direktiv ska dräktiga gyltor och suggor veckan före beräknad grisning ha tillgång till bobyggnadsmaterial i lämplig mängd. Till skillnad från EU-direktivet ska strömaterialet tillgodose grisars beteendeböhov.

Utrymmeskrav

Minimikraven för utrymme per slaktgris bestäms efter vikt (kg), precis som i rådets direktiv 2008/120/EG. Utrymmeskraven enligt rådets direktiv vid grupphållning för tillväxtgrisar och slaktgrisar presenterades i tabell 1.

Suggor efter avvänjning och gyltor som ska eller har betäckts ska hållas i grupp. I tabell 3 återfinns Minimikraven per sugga i grupphållning och i tabell 4 för gyltor. Den kortaste boxväggen måste vara minst 2,4 m i grupper med färre än sex grisar och minst 3,0 m i större grupper. För större grupper är längden på den minsta boxväggen något längre än i rådets direktiv.

Tabell 3. Minimikrav för utrymme för grupphållning av suggor. Baserat på BEK nr 105 af 03/02/2025.

Gruppstorlek	m² per sugga
Upp till 4 st	2,80
Upp till 10 st	2,20
Upp till 17 st	2,00
18–39 st	2,25
40 st eller fler	2,025

Tabell 4. Minimikrav på utrymme för grupphållning av gyltor. Baserat på BEK nr 105 af 03/02/2025.

Gruppstorlek	m² per gylta
Upp till 10 st	1,90
Upp till 20 st	1,70
Varje ytterligare gylta	1,50

Det finns inga direkta bestämmelser för digivande suggor i den danska förordningen. Däremot kräver den att individuella boxar för gyltor, sinsuggor och

dräktiga suggor ska vara minst 3,5 m² per box, varav minst 2,8 m² ska vara fri golvyta, vilket kan användas till lösgående grisningboxar.

Galtar har samma utrymmeskrav som i rådets direktiv, det vill säga en fri golvarea på minst 6 m² och om naturlig betäckning sker i boxen minst 10 m².

Golvtyp

I Danmark är det förbjudet att hålla grisar på gödseldrainerande helspaltsgolv. I boxar för slaktgrisar ska minst en tredjedel av golvytan bestå av fast eller drainerande golv (med maximalt 10% dräneringsöppningar), eller en kombination av dessa och med strömaterial. För mindre grisar, från avvänjning upp till tio veckors ålder, ska minst hälften av golvytan bestå av fast eller drainerande golv med undantag om grisarna hålls i samma box från avvänjning fram till slakt.

Smågrisar måste ha en tillräckligt stor golvarea av fast golv eller matta så att alla smågrisar i boxen ska kunna vila där samtidigt. Denna fasta yta ska dessutom vara täckt med halm eller annat material. Detta är precis samma bestämmelse som i direktivet.

För suggor och gyltor i boxar och i grupp ska en yta på minst 1,3 m² per sugga och 0,95 m² per gylta vara fast eller dränerat golv med strömaterial.

Bedövning vid kastrering

I Danmark ska smågrisar alltid kastreras med bedövning och långtidsverkande smärtlindring. Under smågrisens andra till sjunde levnadsdag får kastrering utföras av en annan person än veterinär om denne är utbildad i detta och har erfarenhet av att utföra ingreppet på ett lämpligt sätt under hygieniska förhållanden, vilket tillåter djurägaren att kastrera hangrisar. Kastrering av hangrisar som är äldre än sju dagar ska utföras av veterinär, fortfarande med bedövning och långtidsverkande smärtlindring.

Sammanfattning

Den nationella lagstiftningen i Danmark har infört striktare krav i några av de undersökta områdena, i jämförelse med rådets direktiv 2008/120/EG. Svanskupering får i Danmark endast ske utan bedövning mellan levnadsdag två till fyra och måste senare göras av en veterinär med bedövning och långtidsverkande smärtlindring, vilket är något striktare än i rådets direktiv vad gäller tidsspannet. Det finns inga striktare krav för minsta utrymme för slaktgrisar, däremot ska gyltor och suggor i grupp ha något större. Att hålla grisar på helspalt är förbjudet. Kastrering av hangrisar ska alltid ske under bedövning och långtidsverkande smärtlindring.

Detta innebär att flera punkter i dansk lagstiftning har samma bestämmelser som i EU-direktivet. Detta inkluderar att fixering av högdräktiga gyltor och suggor samt digivande suggor är tillåtet, att smågrisar får avvänjas tidigast vid 28 dagars ålder med undantag för 21 dagar, att strömaterial ska vara rent och tillgodose sysselsättning och att det inte finns några specifika utrymmeskrav för digivande suggor.

3.2.4 Tyskland

I Tyskland finns bestämmelser om grishållning i förordningen om djurskydd vid hållning av produktionsdjur, Tierschutz-Nutztierhaltungsverordnung ([TierSchNutzV], offentliggjord den 22 augusti 2006 [BGBl. I s. 2043], senast ändrad genom artikel 1 i den sjunde förordningen om ändring av Tierschutz-Nutztierhaltungsverordnung den 29 januari 2021 [BGBl. I s. 142]). Mer övergripande bestämmelser om djurhållning finns i djurskyddslagen, Tierschutzgesetz.

Svanskupering

Enligt den tyska djurskyddslagen krävs ingen bedövning vid svanskupering om grisen är under fyra dagar gammal. Från fyra dagars ålder krävs det att ingreppet utförs av en veterinär med bedövning och långtidsverkande smärtlindring. Svanskupering får bara ske om det kan motiveras av djurhälsoskäl, till exempel svansbitning, och om andra åtgärder för att förbättra djurvälståndet redan har vidtagits. I regel är svanskupering förbjudet om det inte i det enskilda fallet är nödvändigt enligt en veterinär.

Fixering

I Tyskland är fixering reglerat i förordningen som anger att fixering är tidsreglerat. Dräktiga gyltor och suggor får endast hållas fixerade under en period på fem dagar, inklusive grisning. Efter denna period måste suggan hållas lösgående i boxen. En undersökning visar att det vanligaste sättet att uppfylla tidsbegränsningen för fixering i Tyskland är att använda tillfälliga fixeringsboxar, eller fixeringsgrindar, i redan befintliga boxar där suggan kan vara lösgående både före och efter fixeringsperioden (Baxter et al., 2022). Förordningen anger vidare att fixeringsboxar ska vara utformade så att gyltan eller suggan har en användbar golvyta som är minst 220 cm lång.

Avvänjning

Avvänjningsreglerna i Tysklands förordning är samma som i rådets direktiv, det vill säga tidigast vid 28 dagar med ett undantag på 21 dagar om det är nödvändigt för att skydda suggan eller smågrisen från smärta, lidande eller skador, samt om

flyttas till anpassade utrymmen som har tömts, rengjorts ordentligt och desinficerats innan inflytt.

Strömateriäl

Enligt den tyska förordningen ska alla grisar alltid ha till gång till strömateriäl som kan undersökas av grisen och tillgodose deras naturliga undersökningsbeteende.

Veckan före grisning ska varje dräktig gylta eller sugga få tillräckligt med strömateriäl för att tillfredsställa sitt bobygnadsbeteende med undantag om det är omöjligt med befintlig utgödsling.

Utrymmeskrav

Utrymmeskraven för slaktgrisar är något större i den tyska förordningen för vissa viktgrupper än vad som anges i rådets direktiv. En sammanställning av Minimikraven visas i tabell 5.

*Tabell 5. Minimikrav för golvyta per individ som hålls i grupp för tillväxtgris och slaktgris. *Minst hälften av golvytan ska vara en liggyta med minst 85% fast golv och högst 15% dräneringsöppningar. Baserat på mått från TierSchNutzV.*

Levandevikt	m ²
Över 5 kg upp till 10 kg	0,15
Över 10 kg upp till 20 kg	0,20
Över 20 kg upp till 30 kg	0,35
*Över 30 kg upp till 50 kg	0,50
*Över 50 kg upp till 110 kg	0,75
*Över 110 kg	1,00

För gruppställning av gyltor och sugor gäller minimikraven för utrymme enligt tabell 6. Av golvytan ska minst 0,95 m² för gyltor och 1,3 m² för sugor vara en liggyta med maximalt 15% dräneringsöppningar. Måtten för liggytan är samma i tysk lagstiftning som i direktivet.

Tabell 6. Minimikrav på golvyta för gruppställning av gyltor och sugor. Baserat på mått från TierSchNutzV.

Gruppstorlek	Gylta m ²	Sugga m ²
Upp till 5 st	1,85	2,50
Från 6 st upp till 39 st	1,65	2,25
40 st eller fler	1,50	2,05

Vid gruppställning av gyltor och sugor ska den minsta boxväggen vara 2,4 meter lång om gruppen består av färre än sex grisar, annars ska den vara minst 2,8 meter lång. Detta är samma som i direktivet.

Grisningsboxar ska ha en golvyta på minst 6,5 m² och ska vara utformad så att suggan eller gyltan kan vända sig om obehindrat.

Galtar har samma utrymmeskrav som i rådets direktiv, det vill säga en fri golvarea på minst 6 m² och om naturlig betäckning sker i boxen minst 10 m².

Golvtyp

Smågrisar måste ha en tillräckligt stor golvarea av fast golv eller golv täckt med matta så att alla smågrisar i boxen ska kunna vila där samtidigt. Ytan ska dessutom vara täckt med halm eller annat material. Detta är precis samma bestämmelse som i direktivet.

För betäckta gyltor och suggor i gruppbox ska minst 0,95 m² respektive 1,3 m² av golvarean som krävs bestå av en liggyta. Av liggytan får maximalt 15% av golvet ha dräneringsöppningar.

Tillväxtgrisar och slaktgrisar över 30 kg ska ha en liggyta enligt tabell 4. Golvet på liggytan får bestå av maximalt 15% dräneringsöppningar. Att hålla slaktgrisar på gödseldrainerande helspaltsgolv med högre andel dräneringsöppningar är därmed inte tillåtet.

I grisionsboxar får maximalt 7% av golvet ha dräneringsöppningar.

Bedövning vid kastrering

Kastrering av hangrisar som är högst sju dagar gamla måste ske med bedövning och långtidsverkande smärtlindring. Ingreppet får utföras av annan person än veterinär förutsatt att denne har nödvändiga kunskaper och erfarenheter, precis som i direktivet. Över sju dagars ålder ska ingreppet utföras med narkos och långtidsverkande smärtlindring av en veterinär.

Sammanfattning

Tysklands nationella lagstiftning har infört striktare krav för de flesta punkterna i jämförelse med EU-direktivet. Reglerna avseende svanskupering av grisar är något striktare i tysk lagstiftning jämfört med EU:s, och får endast ske utan bedövning om de är under fyra dagar gamla. Efter det måste en veterinär utföra ingreppet med bedövning och långtidsverkande smärtlindring. Utöver det innebär de striktare kraven att fixering är tillåten under en tidsbegränsad period om högst fem dagar, att strömaterial ska tillgodose grisars undersökningsbeteende, att utrymmeskraven är något större för vissa viktgrupper av slaktgrisar, att digivande suggor har ett utrymmeskrav på minst 6,5 m² (förutom vid tidsbegränsad fixering), att helspaltsgolv är inte tillåtet för slaktgrisar samt att kastrering av hangrisar måste

ske med bedövning användas oavsett ålder. För gruppållning av gyltor och suggor är utrymmeskraven marginellt större.

Den punkt som inte har striktare krav i tysk lagstiftning i jämförelse med direktivet är avvänjning, där avvänjningsåldern är densamma på 28 dagar med undantag på 21 dagar.

3.2.5 Spanien

I Spanien regleras detaljerade regler för grishållning i det kungliga decretet Real Decreto 1135/2002 om miniminormer för skydd av grisar (Real Decreto 1135/2002, de 31 de octubre, relativo a las normas mínimas para la protección de cerdos), senast uppdaterat den 8 mars 2023. Generellt är bestämmelserna i undersökta områden helt eller delvis samma som i rådets direktiv.

Svanskupering

Bestämmelserna för svanskupering är mycket lika de i direktivet. Kupering får endast ske om andra åtgärder redan har vidtagits för att åtgärda svansbitning. Åtgärderna ska inkludera förbättring av olämpliga djurhållningsmetoder och miljöförhållanden samt beläggningsgraden. Ingreppet måste efter den sjunde levnadsdagen utföras av en veterinär med bedövning och långtidsverkande smärtlindring. Fram tills den sjunde levnadsdagen får svanskupering ske utan bedövning och får utföras av en annan person än en veterinär om denne har utbildning och erfarenhet av tekniken som används. Det som skiljer den spanska lagstiftningen från direktivet är hur mycket svansen får kapas. Den kvarvarande svanslängden bör som minst täcka vulvan på honor och analen på hanar. Dessutom kräver svanskupering godkännande från veterinär och en anmälan till den behöriga myndigheten innan det får utföras.

Fixering

Fixering av dräktiga gyltor och suggor ska undvikas men är tillåtet om det finns behov för att förhindra skador. Vid fixering ska smågrisarna ha tillräckligt med utrymme att dia utan svårigheter. Det finns ingen tidsreglering vad gäller fixering i spansk lagstiftning, därmed är det som i EU-direktivet tillåtet från och med en vecka innan beräknad grisning fram till fyra veckor efter betäckning.

Avvänjning

Precis som i EU-direktivet får avvänjningsåldern inte vara lägre än 28 dagar med undantaget att det får ske vid 21 dagars ålder om smågrisarna flyttas till anpassade utrymmen som har tömts, rengjorts ordentligt och desinficerats innan inflytt. Utrymmet ska också vara avskilt från suggorna för att minimera överföringen av sjukdomar till smågrisarna

Strömmaterial

Grisar ska ha konstant tillgång av en tillräcklig strömängd som möjliggör undersökning och sysselsättning. Strömaterialet ska vara av sådan sort att grisarnas intresse för det behålls.

Suggor och gyltor ska veckan före beräknad grisning ha tillgång till tillräcklig mängd strömmaterial för att bygga bo. Som i direktivet undantages detta om det är tekniskt omöjligt på grund av stopp i utgödslingssystemet.

Utrymmeskrav

Utrymmeskrav för tillväxtgrisar och slaktgrisar återfinns i tabell 7. Dessa är något större än vad som anges i rådets direktiv 2008/120/EG.

Tabell 7. Minimikrav för fri golvyta per individ som hålls i grupp för tillväxtgris och slaktgris. Baserat på mått från Real Decreto 1135/2002.

Levandevikt	m²
Upp till 10 kg	0,20
11–20 kg	0,24
21–30 kg	0,30
31–50 kg	0,45
51–85 kg	0,65
86–110 kg	0,74
111–130 kg	1,00
Över 130 kg	1,30

För dräktiga gyltor och suggor är utrymmeskraven på golvyta samma som i rådets direktiv, det vill säga minst 1,64 m² för gyltor och minst 2,25 m² för suggor. I grupper med färre än sex individer ska denna ökas med 10% och i grupper med fler än 40 individer kan den minskas med 10%. Gruppboxens sidor ska vara längre än 2,8 meter med undantag för grupper om färre än sex individer där boxens sidor ska vara längre än 2,4 meter. Liggytan för betäckta gyltor och suggor i gruppbox ska vara minst 0,95 m² respektive 1,3 m² av golvytan.

Som i rådets direktiv 2008/120/EG finns inga bestämmelser i spansk lagstiftning om utrymmeskrav för gyltor och suggor i lösgående grisningsboxar.

Galtar ska ha en fri golvyta på minst 6 m². Står galten i en box för naturlig betäckning ska den fria golvytan vara minst 10 m².

Golvtyp

Smågrisar ska ha tillgång till en fast liggyta som är täckt av strömaterial som alla kan ligga på samtidigt.

För betäckta gyltor och suggor i gruppbox ska minst 0,95 m² respektive 1,3 m² av golvarean som krävs bestå av fast sammanhängande golv (liggarean), av liggarean får maximalt 15% ha dräneringsöppningar.

Övriga djurkategorier har inga bestämmelser för ytor med fast golv och får därmed hållas på helspalt.

Bedövning vid kastrering

Kastrering får som i rådets direktiv ske utan bedövning till och med grisens sjunde levnadsdag. Efter detta måste ingreppet utföras av en veterinär samt vara med bedövning och långtidsverkande smärtlindring.

Sammanfattning

Majoriteten av de undersökta punkterna är samma i spansk lagstiftning som i rådets direktiv. De punkter som har stärkts är utrymmeskravet för slaktgrisar samt att svanskupering är reglerat med längd som måste finnas kvar och att det bara får ske på inrådan av veterinär och måste anmälas till behörig myndighet. I övrigt är det samma bestämmelser som i direktivet, vilket innebär att svanskupering får ske utan bedövning fram till sju dagars ålder, att fixering av dräktiga gyltor och suggor är tillåtet, att avvänjning får ske tidigast vid 28 dagars ålder med ett undantag där det är tillåtet vid 21 dagars ålder, att slaktgrisar får hållas på helspaltsgolv och att hangrisar inte behöver bedövas om ingreppet sker innan de är sju dagar gamla.

3.2.6 Italien

I Italien regleras grishållning i förordningen decreto legislativo (Decreto Legislativo 7 luglio 2011, n. 122. Attuazione della direttiva 2008/120/CE che stabilisce le norme minime per la protezione dei suini. [11G0164]). Förordningen har precis samma bestämmelser för de undersökta områdena som rådets direktiv 2008/120/EG, se avsnitt 3.2.1 för detaljer.

3.2.7 Jämförelse av ländernas lagstiftning med EU

Efter en genomgång av EU:s lagstiftning och exportländernas nationella lagstiftning kan stora skillnader i bestämmelser för grishållningen konstateras. I tabell 8 sammanfattas resultaten för EU och de olika länderna, samt visar en jämförelse mellan EU och länderna som visar vilka som har valt att skärpa den nationella lagstiftningen utöver EU-direktivet. Tabellen visar att i jämförelse med EU-direktivet har Sverige striktare krav i tio av de tio jämförda områdena, medan

Danmark har striktare krav i fem av tio, Tyskland åtta av tio, Spanien ett av tio och Italien noll av tio.

Tabell 8. Sammanställning av resultaten från ländernas nationella lagstiftning jämfört med rådets direktiv 2008/120/EG. Gröna fält innebär att landet har striktare krav inom det specifika området jämfört med EU-direktivet, även om förändringen är liten. Röda fält innebär att landet inte har infört striktare krav och i stället följer EU:s direktiv.

	EU	Sverige	Danmark	Tyskland	Spanien	Italien
Svanskupering får ske utan bedövning	Ja, före 7 dagars ålder	Nej, svanskupering är förbjudet	Ja, mellan 2–4 dagars ålder	Ja, under 4 dagars ålder	Ja, före 7 dagars ålder	Ja, före 7 dagars ålder
Fixering tillåts från och med en vecka före grisning till 4 veckor efter betäckning	Ja	Nej	Ja	Nej, max fem dagar	Ja	Ja
Landet ställer särskilda villkor för tidigare avvänjning	-	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej
Ska strö möjliggöra eller tillgodose sysselsättning/undersökning?	Möjliggöra	Tillgodos	Tillgodose	Tillgodose	Möjliggöra	Möjliggöra
Landet har striktare utrymmeskrav för slaktgrisar	-	Ja	Nej	Ja	Ja	Nej
Landet har striktare utrymmeskrav för dräktiga gyltor & suggor i grupp	-	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej
Landet har striktare utrymmeskrav för digivande suggor	Finns inga	Ja	Nej	Ja	Nej	Nej
Landet har striktare utrymmeskrav för galtar	-	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej
Slaktgrisar får hållas på helspaltsgolv	Ja	Nej	Nej	Nej	Ja	Ja

Bedövning krävs vid kastrering (under sju dagars ålder)	Nej	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej
Antal punkter med striktare krav av 10 möjliga		10/10	5/10	8/10	1/10	0/10

3.3 Ländernas lagefterlevnad

Enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel³, ska varje medlemsland utse en eller fler myndigheter som bär ansvaret att regelbundet organisera eller genomföra riskbaserade djurskyddskontroller för att säkerställa lagefterlevnad.

Vissa länder publicerar statistik för lagefterlevnad och resultat av kontrollerna i rapporter från myndigheter. Av de jämförda länderna finns sådana rapporter för Sverige (Jordbruksverket, 2024), Danmark (Fødevarestyrelsen, 2024) och Tyskland (Tierschutzbericht, 2023). Detta avsnitt lyfter fram statistik och information från dessa rapporter för att få en bild av lagefterlevnaden. För alla fem länder presenteras även resultaten från EU-kommissionens revisioner som ägde rum mellan år 2016 och 2018 för dessa länder, där syftet med revisionerna var att kontrollera efterlevnaden av bestämmelserna för rutinmässig svanskupering enligt EU-direktivet.

Det ska hållas i åtanke att det är mycket svårt att direkt jämföra lagefterlevnad mellan olika länder. I en studie av Berg & Lundmark Hedman (2020) förklaras detta bero på att länders lagstiftning, regelverk, inspektionsmetoder, tolkningar och rapporteringssätt skiljer sig åt, vilket inte gör resultaten jämförbara eftersom de inte baseras på samma grund.

3.3.1 Sverige

Lagefterlevnaden för svensk grisproduktion redovisas varje år i en rapport från Jordbruksverket där den senaste publicerades år 2024 och gäller djurskyddskontroller utförda under år 2023 (Jordbruksverket, 2024). I rapporten framgår det att de vanligaste bristerna, där djurskyddsbestämmelserna inte efterföljs, för grishållning under 2023 var relaterade till hygien och tillsyn. Brister relaterade till hygien gäller användning och kvalitet på strömateriell, rengöring och

³ EUT L 95, 7.4.2017 s. 1–142, Celex 32017R0625

utgödsling av stallutrymmen, smutsiga grisar och förorenade liggytor. Tillsynsbrister gäller exempelvis att det inte har vidtagits åtgärder när djur är skadade eller sjuka.

Generellt bedöms efterlevnaden av djurskyddsreglerna i Sverige vara god, vilket specifikt nämns för punkterna avvänjning av smågrisar, hållande av lösgående suggor, möjlighet till bobyggnadsbeteenden samt operativa ingrepp som kastrering och svanskupering (Jordbruksverket, 2024). Efterlevnaden bedöms även som god för kraven på utformning av golv- och liggytor. Bestämmelser för tidigare avvänjning än vid 28 dagars ålder anges i Jordbruksverkets rapport har kontrollerats vid 251 tillfällen mellan år 2017 och 2023 utan att någon brist har konstaterats. Brister för löshållning av suggor har endast konstaterats vid åtta tillfällen av totalt 2 566 kontrollerade, mellan år 2016 och 2023. Bestämmelser för möjligheten att utföra bobyggnadsbeteenden för gyltor och suggor har mellan år 2016 till 2023 kontrollerats 762 gånger och vid sex av dessa tillfällen har brister på denna punkt konstaterats.

Utöver den nationella djurskyddrapporten har generaldirektoratet för hälsa och livsmedelssäkerhet (DG SANTE) inom EU-kommissionen gjort revisioner i medlemsländerna, även i Sverige, med syftet att undersöka hur lagstiftningen om svanskupering efterlevs i praktiken (Europeiska kommissionen, 2016). Sverige har lyckats implementera förbudet mot rutinmässig svanskupering enligt rådets direktiv, därför gjorde EU kommissionen ett studiebesök i Sverige för att undersöka och identifiera vad som möjliggör hållandet av grisar med intakta svansar, utan att svansbitning blir ett problem (Europeiska kommissionen, 2016). Några av de identifierade faktorerna var vikten av att bedöma miljöförhållanden och management där grisarna vistas, eftersom svansbitning är ett komplext beteende som kan bero på flera faktorer (Europeiska kommissionen, 2016).

3.3.2 Danmark

Lagefterlevnaden i Danmark redovisades senast i en rapport från Fødevarestyrelsen som redovisar resultaten från år 2023 där totalt 557 kontroller gjordes på grisbesättningar (Fødevarestyrelsen, 2024). Av de 557 kontrollerna hade 30% (169 st.) anmärkningar som ledde till tillsägelse eller polisanmälan. De vanligaste bristerna som konstaterades och som ledde till tillsägelser under året var relaterade till tillsyn för sjuka grisar, operativa ingrepp och strömaterial. Den vanligaste tillsynsrelaterade bristen var att sjuka eller skadade grisar inte får nödvändig vård och behandling, vilket konstaterades vid 79 tillfällen. Brister gällande operativa ingrepp rör bland annat svanskupering, där den obligatoriska riskbedömningen och handlingsplanen saknats vid 69 tillfällen. Brister relaterade till strömaterial var

kopplat till att kraven på sysselsättning och/eller bobyggnadsmaterial inte var uppfyllt, vilket konstaterades 46 gånger.

Enligt Fødevarestyrelsens rapport är lagefterlevnaden i de kontrollerade besättningarna god, bland annat vad gäller förbudet mot rutinmässig svanskupering, utrymmeskrav för alla djurkategorier samt att djuren har tillräcklig rörelsefrihet, vilka endast fick en anmärkning per kontrollpunkt för respektive område under 2023 (Fødevarestyrelsen, 2024).

Även i Danmark gjorde EU-kommissionen ett besök, i detta fall en revision (Europeiska kommissionen, 2018a). Resultatet av revisionen visade att bestämmelserna för rutinmässig svanskupering enligt EU-direktivet inte efterföljs fullt ut, trots vissa förbättringar, såsom djurvälståndscertifieringen Bedre Dyrevelfærd som förbjuder svanskupering. En av anledningarna till att svanskupering utfördes i stor utsträckning under 2017, då revisionen gjordes, var på grund av hög export av svanskuperade smågrisar. En undersökning av De Briyne med kollegor (2018) kom fram till att 98% av alla danska grisar svanskuperas. EU-kommissionen kritiserade användningen av veterinärintyg och betonade att dessa inte ska ses som en formalitet utan ska grundas på en konkret och individuell bedömning av om åtgärder för att motverka svansbitning har vidtagits, innan svanskupering tillåts (Europeiska kommissionen, 2018a).

Under år 2024 godkände EU-kommissionen ett danskt stödprogram för grisvälfärd med syftet att minska behovet av svanskupering. Programmet omfattar ett ekonomiskt stöd på totalt 20 miljoner euro, vilket fördelas per gris till producenter som genomför förebyggande åtgärder för förbättrad djurvälstånd (Europeiska kommissionen, 2024). Projektet inleddes den 1 januari 2025 och pågår till den 31 december 2029 (Europeiska kommissionen, 2024). Det ekonomiska stödet ges till grisproducenter vars förebyggande åtgärder går utöver lagstiftningens krav, såsom att inte svanskupera grisar på regelbunden basis, att förbättra stallklimatet och att erbjuda fler ät- och drickplatser (Europeiska kommissionen, 2024). I och med detta stödprogram kan andelen svanskuperade grisar tänkas minska under kommande år.

3.3.3 Tyskland

Tyskland har sammanfattat utvecklingen och efterlevnaden av djurskyddet under år 2019 till 2022, i en nationell rapport (Tierschutzbericht, 2023). Till skillnad från Sveriges och Danmarks rapporter redovisas här ingen detaljerad statistik, däremot diskuteras efterlevnaden av förbudet mot rutinmässig svanskupering. Det framgår uttryckligen att Tyskland har utmaningar med efterlevnaden av reglerna kring svanskupering (Tierschutzbericht, 2023), vilket även redovisas i undersökningen

av De Briyne med kollegor (2018) som kom fram till att 89% av grisarna i Tyskland svanskuperas.

Under tiden för EU-kommissionens revision i Tyskland år 2018 svanskuperades 95% av alla grisar (Europeiska Kommissionen, 2018b). Revisionen resulterade i slutsatsen att de strategier landet har infört för att minska svansbitning, såsom bidrag till att höja välfärdsstandarden, inte har gett några påtagliga resultat och att svanskupering trots förbudet utförs rutinmässigt. Ingreppen beskrivs motiveras av privata veterinärintyg som inte grundas på faktiska bevis att andra åtgärder har vidtagits innan svanskupering utan snarare är formella. Generellt bedömde kommissionen de tyska officiella djurskyddskontrollerna som välfungerande, däremot endast för andra områden än svansbitning och svanskupering. Kommissionen konstaterade att det i hög grad importerades grisar med redan kuperade svansar och att det i sig försvårar förändringen i mottagande besättningar. En av de rekommendationer som gavs var att Tyskland bör säkerställa att veterinärintygen som skrivs är baserade på fakta och bevis, snarare än en formalitet.

I samband med revisionen tog Tyskland fram en handlingsplan för att fasa ut svanskupering, kallad *Aktionsplan Kupierverzicht* (Europeiska kommissionen, 2018b). Handlingsplanen utvärderades och beskrevs i den nationella sammanställningen från år 2023 som otillräcklig för att på sikt kunna minska svanskupering, och att problemen med efterlevnaden kvarstår (Tierschutzbericht, 2023).

3.3.4 Spanien

Spanien saknar en nationell rapport som utvärderar lagefterlevnaden och djurskyddet till skillnad från Sverige, Danmark och Tyskland. Däremot har EU-kommissionen gjort revisioner även i Spanien för att kontrollera efterlevnaden av bestämmelserna för rutinmässig svanskupering enligt EU-direktivet (Europeiska kommissionen, 2017). Revisionen resulterade i slutsatsen att Spanien inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att säkerställa efterlevnaden av bestämmelserna i EU-direktivet, vad gäller förebyggande av svansbitning och förbudet mot rutinmässig svanskupering. Under tiden för revisionen som utfördes år 2017 konstaterades 98,5% av alla grisar i Spanien svanskuperas rutinmässigt (Europeiska kommissionen, 2017), vilket liknar resultatet efter undersökningen av De Briyne med kollegor (2018), som kom fram till ca 94,6%.

I Spanien, likt i Tyskland, förlitar sig myndigheter på veterinärintyg som godkänner svanskupering utan att det finns faktiska bevis på att andra åtgärder har vidtagits, vilket EU-direktivet kräver (Europeiska kommissionen, 2017). Under revisionen konstaterades även att av de undersökta gårdarna bestod ca 70% av

berikningsmaterialen till slaktgrisar av kedjor och plaströr. Rekommendationerna kommissionen gav Spanien inkluderade att säkerställa effektivare sanktioner, likt böter, som avskräcker lagöverträdelser, att säkerställa att veterinärintygen som skrivs är baserade på fakta och bevis samt att använda slakteridata för att identifiera gårdar med problem.

Efter revisionen har den spanska lagstiftningen som reglerar grisproduktion, Real Decreto 1135/2002, uppdaterats. Rekommendationen att använda slakteridata till att identifiera gårdar med bristande djurvälstånd har sedan år 2023 implementerats, där skador såsom svansbitning ska registreras av veterinärer på slakterierna (Real Decreto 1135/2002). Detta möjliggör riktade åtgärder, som tätare kontroller och sanktioner, mot ursprungsgården vilket i sin tur kan bidra till en förbättrad djurvälstånd i dessa besättningar.

3.3.5 Italien

Italien saknar likt Spanien en nationell rapport som utvärderar lagefterlevnaden gällande djurskydd. Däremot gjorde EU-kommissionen en revision år 2017 som precis som för de andra jämförda länderna kontrollerade efterlevnaden av bestämmelserna för rutinmässig svanskupering enligt EU-direktivet (Europeiska kommissionen, 2018c). Revisionen resulterade i slutsatsen att Italien inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att säkerställa efterlevnaden av bestämmelserna i EU-direktivet, vad gäller förebyggande av svansbitning och förbudet mot rutinmässig svanskupering. Grisproducenter i Italien beskrivs vara övertygade att de följer lagen samt att det inte är möjligt att hålla grisar med hela svansar, vilket bedöms vara ett stort handikapp för nationella myndigheter som vill ändra på detta (Europeiska kommissionen, 2018c). EU-kommissionens rapport efter revisionen redogör även för bristen på detaljerad vägledning till inspektörer för gårdarnas tillsyn, vilket har lett till lagöverträdelser vad gäller förbudet mot rutinmässig svanskupering och grisars tillgång till strö- eller berikningsmaterial. Under tiden för revisionen bedömdes nästan 100% av alla grisar svanskuperas (Europeiska kommissionen, 2018c), vilket är jämförbart med resultatet från De Briyne med kollegor (2018) som kom fram till 94,5%.

Även i Italien används veterinärintyg för att godkänna svanskupering på grisar, trots avsaknad av faktiska bevis att andra åtgärder redan har vidtagits (Europeiska kommissionen, 2018c). Några utav rekommendationerna EU-kommissionen gav efter revisionen inkluderade att säkerställa att veterinärintygen baseras på fakta och bevis, att ge tydlig vägledning för att kunna motivera svanskupering samt att använda slakteridata för att möjliggöra identifiering av gårdar med problem.

Efter revisionen ska en treårig handlingsplan ha skapats för att minska den rutinmässiga svanskuperingen i Italien (The Guardian, 2019), däremot hittas ingen information om vad denna handlingsplan innebar.

3.4 Antibiotikaanvändning

I detta avsnitt redovisas skyldigheten att rapportera försäljning och användning av antibiotika för medlemsländer i EU och EES, samt de jämförda ländernas försäljning av antibiotika för livsmedelsproducerande djur. Antibiotikaresistens klassas av WHO som ett hot mot folkhälsan och livsmedelssäkerheten (WHO, 2024). Detta, enkelt förklarat, beror på att hög användning riskerar att skapa en ökad tålighet hos bakterier, vilket leder till en resistens mot dessa, varvid antibiotika inom humanmedicinen inte längre fungerar vid behandling av infektioner med dessa resistenta bakterier. (EMA, 2020a).

Inom den europeiska myndigheten för läkemedel (EMA) har därför olika antibiotikaklasser kategoriserats efter hur de bör, eller inte bör användas för att minska risken för resistens, av expertgruppen Antimicrobial Advice Ad Hoc Expert Group (AMEG) (EMA, 2020b). Det finns fyra kategorier, A, B, C och D, med olika användningsrekommendationer, baserat på risken för resistens (EMA, 2020b). Enligt AMEG har antibiotika i kategori A rekommendationen ”undvik”, på grund av att dessa läkemedel inte är godkända som veterinärmedicinska läkemedel inom EU och därför inte ska ges till livsmedelsproducerande djur. Antibiotika i kategori B, ”begränsa”, har viktig betydelse för humanmedicin och ska därför endast övervägas som behandling när varken kategori C eller D kan ges. Kategori C, ”försiktighet”, har alternativ inom humanmedicin och kan användas med försiktighet om kategori D inte förväntas ha klinisk effekt. Kategori D, klassat som ”förståndighet”, ska vara förstahandsvalet vid behandling när det är möjligt, däremot ska all behandling alltid vara motiverat och ske på ett ansvarsfullt sätt.

3.4.1 Rapportering av försäljning och användning av antibiotika i EU

Initiativet *European Surveillance of Veterinary Antimicrobial Consumption* (ESVAC) skapades av EMA. Initiativet var på uppdrag av EU-kommissionen och pågick mellan år 2009 och 2023 med syftet att samla in försäljningsdata för antimikrobiella läkemedel som används till djur inom EU och EES (EMA, u.å.). Rapporteringen var frivillig men hade trots det högt deltagande, där 31 länder deltog under initiativets senare år (EMA, u.å.). Initiativet ESVAC skulle hjälpa att utveckla ett standardiserat system för datainsamling om användningen av antimikrobiella läkemedel hos djur för medlemsländerna (EMA, u.å.).

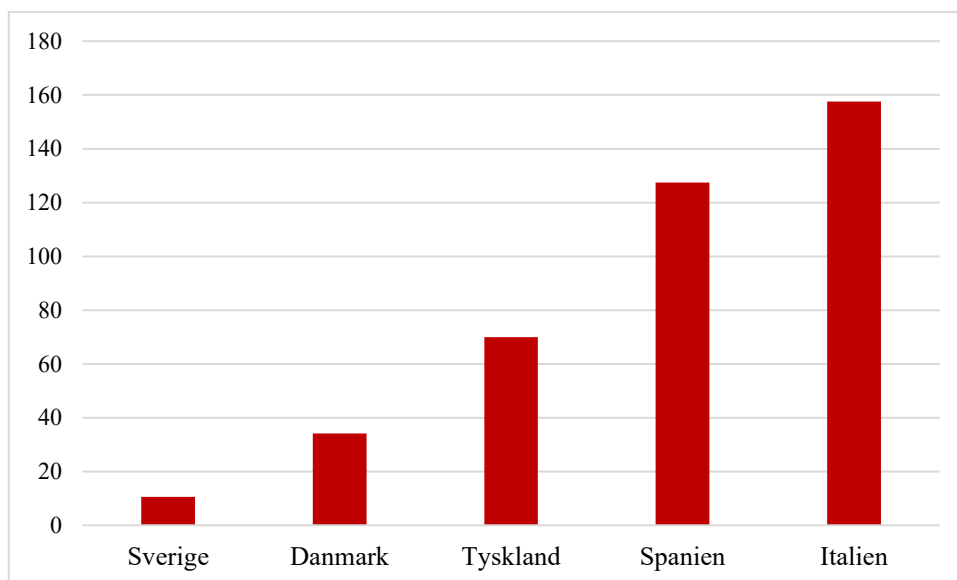
Från och med januari år 2024 finns en plattform på vilken medlemsländer inom EU och EES är skyldiga att rapportera in försäljning och användning av antimikrobiella

läkemedel till EMA (EMA, u.å.). Detta är en vidareutveckling av ESVAC, nu obligatoriskt och under namnet *European Surveillance of Veterinary Antimicrobial Use and Sales* (ESUAvet), samt med tillägget att inte bara försäljningen ska registreras utan även användningen. Rapporter baserat på den insamlade datan kommer att publiceras årligen, utöver den första rapporten som publicerades redan i mars år 2025 som täcker data från år 2023 (EMA, 2025a). Till skillnad från ESVAC:s rapporter kommer ESUAvet:s rapporter att innehålla djurslagsspecifik data där det är möjligt att se användningen för specifikt gris (EMA, 2025a). Trots att den första rapporten inom ESUAvet redan är publicerad är datan för 2023 inte tillräckligt komplett eller tillförlitlig, eftersom många länder fortfarande bygger upp sina system för att samla in uppgifter om antibiotikaanvändning (EMA, 2025a). Därför kommer ingen information från ESUAvet:s första rapport att användas. I stället används data från ESVAC:s sista rapport med data från år 2022 (EMA, 2023a).

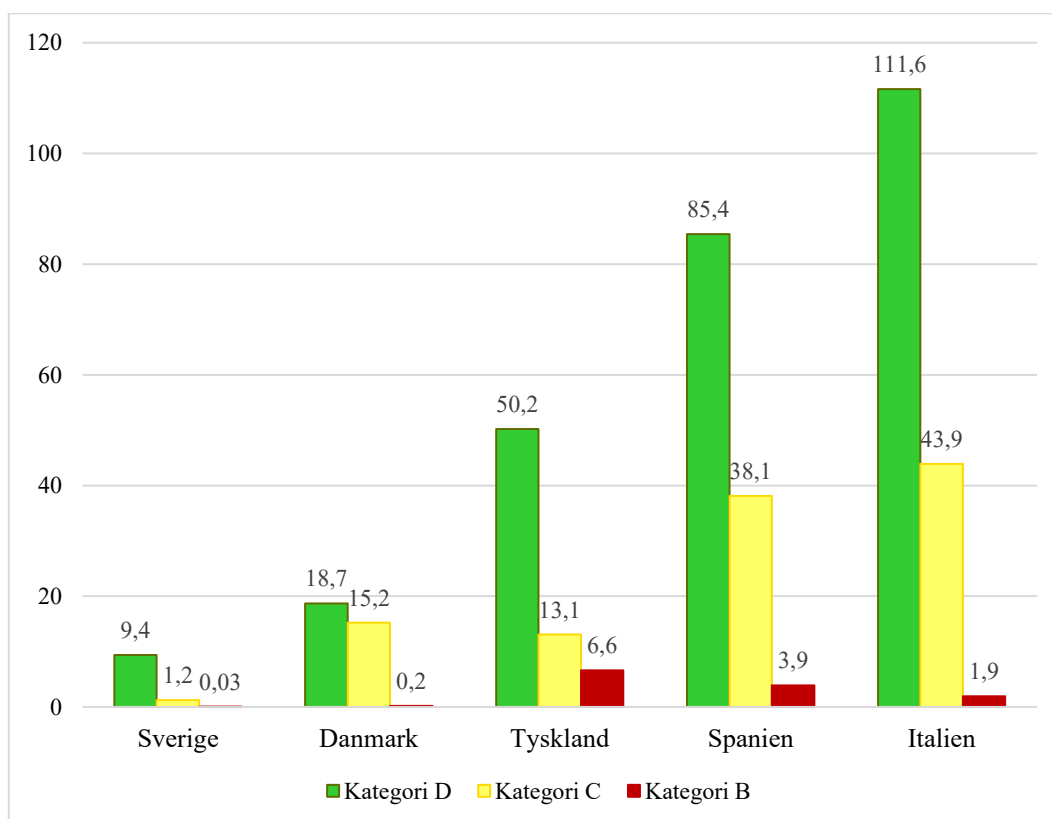
I ESVAC:s rapporter används måtenheten population corrected unit, PCU, som är en beräknad enhet för att uppskatta ett lands djurpopulation i vikt, justerat för olika djurarter och deras genomsnittliga vikt (EMA, 2023a). I PCU ingår livsmedelsproducerande djur inklusive hästar och exklusive sällskapsdjur (EMA, 2023a). Enheten PCU uttrycks i 1 000 ton (EMA, 2023a). För att kunna jämföra försäljningen av antibiotika inom och mellan länder används enheten mg/PCU, där milligram representerar mängden såld aktiv substans i landet och PCU representerar landets djurpopulation (EMA, 2023a).

3.4.2 Ländernas försäljning och användning av antibiotika

Förutom de årliga rapporterna från ESVAC publiceras också landspecifika rapporter som sammanfattar försäljningstrenden sedan projektets början (EMA, 2025b). Informationen i ESVAC:s rapporter redovisas inte per djurslag utan den totala populationen av livsmedelsproducerande djur och hästar, vilket gör att informationen i detta avsnitt inte är representativt för antibiotikaförsäljningen specifikt för gris i länderna. Däremot ger datan en vägledande överblick över ländernas antibiotikaförsäljning inom djurhållningen. En översikt över ländernas försäljningsdata från år 2022 sammanställs i figur 1. Ländernas försäljning uppdelat i AMEG-kategorierna sammanställs i figur 2.

Figur 1. Diagram över Sveriges, Danmarks, Tysklands, Spaniens och Italiens antibiotikaförsäljning till livsmedelsproducerande djur och hästar under år 2022, mätt i mg/PCU (EMA, 2023b; 2023c; 2023d; 2023e; 2023f).

Figur 2. Diagram över Sveriges, Danmarks, Tysklands, Spaniens och Italiens antibiotikaförsäljning till livsmedelsproducerande djur och hästar under år 2022, uppdelat efter AMEG-kategorierna, mätt i mg/PCU (EMA, 2023b; 2023c; 2023d; 2023e; 2023f).

Sverige

Förutom de årliga rapporterna från ESVAC publiceras också landspecifika rapporter som sammanfattar försäljningstrenden sedan projektets början. I den landspecifika publikationen för Sverige anges försäljningen av veterinärmedicinska läkemedel med antibiotisk verkan under perioden 2010–2022 ha varit låg och relativt stabil (EMA, 2023b). Från år 2011 till år 2022 har försäljningen minskat från 13.1 mg/PCU till 10.6 mg/PCU, vilket gör Sverige till det land med lägst försäljning av de jämförda länderna. Majoriteten av antibiotikan, 88,3%, var under år 2022 i kategori D (förståndighet), följt av 11,5 % i kategori C (försiktighet) och 0,3% i kategori B (begränsa). Antibiotika i kategori A redovisas inte och antas därmed ha en marginell eller obefintlig användning, baserat på förbudet mot att använda kategori A till livsmedelsproducerande djur inom EU (EMA, 2020b).

Danmark

I Danmarks landspecifika rapport anges försäljningen av veterinärmedicinska läkemedel med antibiotisk verkan under perioden 2010–2022 ha minskat från 42.1 mg/PCU till 34.1 mg/PCU (EMA, 2023c), vilket innebär att försäljningen av antibiotika i Danmark var drygt tre gånger högre än den i Sverige för år 2022 (figur 1). Majoriteten av antibiotikan, 54,9%, var under år 2022 i kategori D (förståndighet), 44,6% i kategori C (försiktighet) och 0,5% i kategori B (begränsa). Antibiotika i kategori A redovisas inte och antas därmed ha en marginell eller obefintlig användning, baserat på förbudet mot att använda kategori A till livsmedelsproducerande djur inom EU (EMA, 2020b).

Tyskland

Tysklands landspecifika rapport anger att försäljningen av veterinärmedicinska läkemedel med antibiotisk verkan under perioden 2010–2022 minskade från 211.5 mg/PCU till 69.9 mg/PCU (EMA, 2023d), vilket innebär att försäljningen av antibiotika i Tyskland var drygt sex gånger högre än den i Sverige under år 2022 (figur 1). Majoriteten av antibiotikan, 71,9%, var under år 2022 i kategori D (förståndighet), 18,7% i kategori C (försiktighet) och 9,5% i kategori B (begränsa). Antibiotika i kategori A redovisas inte och antas därmed ha en marginell eller obefintlig användning, baserat på förbudet mot att använda kategori A till livsmedelsproducerande djur inom EU (EMA, 2020b).

Spanien

Spaniens landspecifika rapport anger att försäljningen av veterinärmedicinska läkemedel med antibiotisk verkan under perioden 2010–2022 minskade från 335.8 mg/PCU till 127.4 mg/PCU (EMA, 2023e), vilket innebär att försäljningen av antibiotika i Spanien var drygt tolv gånger högre än den i Sverige under år 2022 (figur 1). Majoriteten av antibiotikan, 67,0%, var under år 2022 i kategori D

(förståndighet), 29,9% i kategori C (försiktighet) och 3,1% i kategori B (begränsa). Antibiotika i kategori A redovisas inte och antas därmed ha en marginell eller obefintlig användning, baserat på förbudet mot att använda kategori A till livsmedelsproducerande djur inom EU (EMA, 2020b).

Italien

Italiens landspecifika rapport anger att försäljningen av veterinärmedicinska läkemedel med antibiotisk verkan under perioden 2010–2022 minskade från 371.0 mg/PCU till 157.5 mg/PCU (EMA, 2023f), vilket innebär att försäljningen av antibiotika i Italien var nästan femton gånger högre än den i Sverige under år 2022 (figur 1). Majoriteten av antibiotikan, 70,9%, var under år 2022 i kategori D (förståndighet), 27,9% i kategori C (försiktighet) och 1,2% i kategori B (begränsa). Antibiotika i kategori A redovisas inte och antas därmed ha en marginell eller obefintlig användning, baserat på förbudet mot att använda kategori A till livsmedelsproducerande djur inom EU (EMA, 2020b).

3.5 Djurvälståndscertifieringar

Axfood har tagit fram riktlinjer för de varor som får ingå i deras sortiment. Dessa återfinns i rapporten “Riktlinjer för varor i Axfoods sortiment” (Axfood, 2023). I rapporten framgår det att samtliga gårdar som producerar köttvaror till Axfoods egna märkesvaror ska vara tredjepartscertifierade. Leverantörerna ska även vara tredjepartscertifierade enligt IP-livsmedel eller annan GFSI-godkänd (Global Food Safety Initiative) standard. Detta avsnitt följer en beskrivning av några av de djurvälståndscertifieringar som återfinns i de länder som Axfood importerar griskött ifrån samt den svenska certifieringen IP Gris Grundcertifiering.

3.5.1 QS Qualität und Sicherheit

QS Qualität und Sicherheit är ett tyskt certifieringssystem som kvalitetssäkrar färska livsmedel under hela livsmedelskedjan från gård till butik (QS, u.å.). För grisproduktion reglerar certifieringen bland annat veterinära gårdsbesök, hygienkontroller och användningen av läkemedel (QS, u.å.). Certifieringen är tysk men används i flera EU-medlemsländer (QS, u.å.). I Tyskland är 22 780 tyska företag med grisproduktion anslutna till QS och i Danmark 7 133 (QS, 2025a). Ingen av de övriga undersökta länderna är anslutna (QS, 2025a).

Varje företag med grisuppfödning som är anslutet till QS omfattas av regelbundna revisioner (kontroller) av ett oberoende certifieringsorgan och får i samband med det en status (1, 2 eller 3) som bestämmer revisionsintervallen (QS, 2025b). Vid status 1 genomförs revisionerna var tredje år, vid status 2 vart annat år och vid status 3 en gång per år (QS, 2025b). Dessa görs oanmälda (QS, 2025b). Förutom dessa ordinarie revisioner sker även stickprovskontroller (QS, 2025b).

I en QS-rapport om riktlinjer för grisproduktion beskrivs alla krav som grisproducenterna ska uppfylla för att få vara en del av certifieringen (QS, 2025b). Kraven som QS har för djurvälstånd reglerar bland annat utrymme och bedövning vid kastrering, vilka är samma som i den tyska förordningen om djurskydd (TierSchNutzV). Alla grisar ska dessutom ha tillgång till någon typ av strömaterial (QS, 2025b). Utöver de djurskyddskrav som anges i rapporten måste alla grisproducenter, oavsett storlek, delta i ett kontrollprogram för antibiotikaanvändning. Dessutom måste producenter som säljer minst 100 slaktgrisar per år vara anslutna till ett kontrollprogram för salmonella. QS har förutom antibiotikakontrollen andra bestämmelser vad gäller läkemedlet, till exempel att det inte får användas som tillväxtfrämjare eller i förebyggande syfte. Receptbelagda läkemedel, som antibiotika, får endast användas efter att en veterinär har undersökt djuret och konstaterat att det behövs för en specifik behandling, eller enligt en behandlingsplan som veterinären har upprättat. Syftet är att säkerställa att behandling alltid sker på veterinärmedicinsk grund och inte på eget initiativ från djurhållaren.

Det finns även krav i rapporten på en gårdsveterinär som ska övervaka djurhälsan i besättningen (QS, 2025b). Veterinären ska besöka gården minst en gång per uppfödningssykel eller minst två gånger per år. Veterinären ska hjälpa till att ta fram lämpliga förebyggande och behandlande åtgärder utifrån besättningens behov, bland annat vad gäller kontrollprogrammen för antibiotika och salmonella.

För att sammanfatta QS-certifieringen handlar denna mestadels om livsmedelssäkerheten i sin helhet och har inte särskilt mycket bestämmelser för att förbättra djurvälstånden i jämförelse med den tyska djurskyddslagstiftningen.

3.5.2 NEULAND

Djurvälståndscertifieringen NEULAND är en tredjepartscertifierad (NEULAND a, u.å.) tysk certifiering grundad år 1988 med fokus på djurvälstånd och småskalighet (NEULAND b, u.å.). Regelverket som anslutna grisproducenter ska följa inkluderar bland annat kirurgiska ingrepp, fixering, avvänjning, strömaterial och utomhusvistelse (NEULAND, 2024). Till exempel är svanskupering förbjudet och kirurgisk kastrering av hangrisar kräver bedövning. Fixering av suggor och högräktiga gyltor är förbjudet, däremot med undantag för tillfällig och motiverad fixering då grisen exempelvis uppvisar aggressivt beteende (NEULAND, 2024). Enligt regelverket får avvänjning av smågrisar tidigast ske vid 35 dagars ålder, förutsatt att de själva kan inta foder. Strömaterial, såsom halm, ska fungera både som strö och sysselsättning och ska alltid finnas i tillräcklig mängd till alla grisar. Dessutom ska hela boxen vara täckt i strö. Certifieringen förbjuder spaltgolv

(NEULAND, 2024), därmed får endast fasta golv med strö förekomma. Vad gäller utevistelse ska alla grisar alltid ha tillgång till utevistelse (NEULAND, 2024). Utrymmeskraven för inomhusytan, den totala golvarean, ökar med ca 30% för slaktgrisar, jämfört med minimikraven i tysk lagstiftning, och ska inkludera en utomhusyta (NEULAND, 2024).

Utöver dessa krav ska även producenten vara ansluten till ett godkänt kvalitetssystem, såsom QS (NEULAND, 2024). Detta kompletterar certifieringens arbete med livsmedelssäkerhet och spårbarhet, samt ansvarsfull användning av antibiotika genom kravet att gården ska vara ansluten till ett kontrollprogram för antibiotikaanvändning (QS, 2025b).

3.5.3 DANISH

DANISH Produktstandard är ett grundläggande kvalitetsprogram i Danmark som ska säkerställa att certifierade grisbönder uppfyller nationell lagstiftning och branschkrav, med fokus på god djurvälstånd, hög livsmedelssäkerhet, spårbarhet och transport (Landbrug & Fødevarer, 2024). Över 95% av de danska grisproducenterna är certifierade enligt DANISH (Landbrug & Fødevarer, u.å.). Information och krav för certifieringen återfinns i rapporten DANISH Produktstandard, som gäller från januari 2025 (Landbrug & Fødevarer, 2024). Certifieringen är erkänd internationellt, även i Tyskland där den ses som en motsvarighet till QS vilket möjliggör handel med den tyska marknaden. För att bli certifierad enligt DANISH krävs en revision där ett oberoende certifieringsorgan kontrollerar besättningen (Landbrug & Fødevarer, 2024). Revisionerna ska sedan ske vart tredje år och kan vara både oanmälda och föranmälda (Landbrug & Fødevarer, 2024).

DANISH har infört striktare krav för fixering i dansk grisproduktion som kompletterar den nationella djurskyddslagstiftningen. Kompletteringen innebär att sugor endast får fixeras från och med en vecka innan förväntat grisningsdatum fram till avvänjning (Landbrug & Fødevarer, 2024). Den danska djurskyddsförordningen tillåter en längre fixeringsperiod fram till fyra veckor efter betäckning (BEK nr 105 av 03/02/2025), vilket alltså är förbjudet enligt DANISH (Landbrug & Fødevarer, 2024). I övrigt är bestämmelserna för djurvälstånd i linje med, eller precis samma, som den danska lagstiftningen.

3.5.4 Bedre Dyrevelfærd

Bedre Dyrevelfærd, eller djurvälståndsmärket, är en certifiering skapad av den danska staten som regleras via förordningen Bekendtgørelse om frivillig dyrevelfærdsmærkningsordning (BEK nr 537 af 28/05/2024). Djurvälståndsmärket är tredjepartscertifierad av Baltic Control Certification (Baltic Control Certification, u.å.). Djurvälståndsmärket är uppdelat i tre nivåer i form av tre hjärtan,

där fler hjärtan betyder högre djurvelfärd (Fødevarestyrelsen, u.å.). Vid det första hjärtat är djurvelfärden högre än den som ges vid efterlevnad av dansk lagstiftning (Fødevarestyrelsen, u.å.). Antalet anslutna besättningar från den 1 april år 2025 var totalt 140 stycken, varav 26 med två hjärtan och 114 med tre hjärtan (Fødevarestyrelsen, 2025). Kraven för de olika nivåerna återfinns i den danska förordningen om djurvelfärdsmärkningen (BEK nr 537 af 28/05/2024).

För grundnivån med ett hjärta ska grisproducenten säkerställa att alla grisar dagligen förses med en tillräcklig mängd halm som strömaterial till sysselsättning. Svanskupering är inte tillåtet men kan vid utbrott av svansbitning godkännas i enskilda fall om det av en veterinär bedöms nödvändigt. Djurvelfärdsmärket har även stärkt kraven för fixering där suggor och gyltor ska vara lösgående i grupp från avvänjning fram till sju dagar innan grisning och då endast får fixeras under en tidsbegränsad period på högst fyra dagar efter grisning (BEK nr 537 af 28/05/2024). Vad gäller utrymmeskraven för slaktgrisar anges att dessa ska överstiga minimikraven enligt förordningen om djurvelfärdsföreskrifter för grisuppfödning. Däremot specificeras inte hur mycket större golvytan ska vara. I stället anges att utrymmet ska anpassas efter varje gård, så att risken för utbrott av svansbitning på grund av överbeläggning minimeras. Regler för avvänjning är samma som konventionell standard i lagstiftningen. Certifieringen anger inga bestämmelser för helpaltsgolv eller bedövning vid kastrering av hangrisar, vilket innebär att den danska lagstiftningen reglerar detta.

För nästa nivå med två hjärtan anges mer omfattande krav. Utöver att kraven för ett hjärta ska uppfyllas, ska halm alltid finnas på golvet i tillräcklig mängd och den tidsbegränsade perioden för fixering minskar till högst två dagar efter grisning. Utrymmeskraven specificeras och grisar från avvänjning till slakt ska ha en tillgänglig golvyta som är minst 30% större än den yta som anges i förordningen om djurvelfärdsföreskrifter för grisuppfödning. Utöver dessa krav tillkommer ytterligare krav om avvänjning. För två hjärtan ska avvänjning ske tidigast vid 28 dagars ålder med undantag om detta skulle påverka suggans eller smågrisarnas välfärd eller hälsa negativt, till exempel vid sjukdom. Det innebär att produktionsmässiga eller smittskyddsrelaterade skäl, såsom de som tillåts i lagstiftningen, inte är tillräckliga grunder för tidigare avvänjning inom certifieringen.

För den högsta nivån med tre hjärtan är fixering förbjuden, halm ska alltid finnas på liggytan och avvänjning får tidigast ske vid 28 dagars ålder med undantag om det skulle påverka suggans eller smågrisarnas välfärd eller hälsa negativt. Suggor ska dessutom hållas enskilt i hyddor utomhus från och med fem dagar innan beräknad grisning fram till avvänjning. Slaktgrisar kan hållas utomhus, eller

inomhus med tillgång till utevistelse. Om de hålls inomhus ska de ha en golvyta som är ungefär dubbelt så stor än den som anges för konventionell standard i dansk lagstiftning.

3.5.5 European Farm Partnership

European Farm Partnership (EFP) är en djurvälståndscertifiering utvecklad av The Compleat Food Group och finns i de tre nivåerna brons, silver och guld som speglar gårdens djurvälstånd (The Compleat Food Group, u.å.). Tyskland, Spanien och Italien är några av de länder där certifieringen används (The Compleat Food Group, u.å.). Revisioner sker regelbundet av ett oberoende certifieringsorgan (The Compleat Food Group, 2024).

Alla anslutna gårdar ska nå upp till brons-nivå men kan välja att följa kraven för de högre nivåerna silver och guld (The Compleat Food Group, 2024). Exakta krav finns inte tillgängliga att läsa, då information om certifieringen och dess bestämmelser inte är offentliggjort på detaljnivå. Däremot finns kraven sammanfattade för alla nivåer (The Compleat Food Group, 2024).

För brons-nivå får dräktiga sugor och gyltor flyttas till fixeringsbox som tidigast fem dagar innan grisning. Utrymmeskraven för sugor och gyltor specificeras inte förutom att de ska vara striktare än de krav som ställs av lagstiftningen. I detta fall tolkas lagstiftningen vara EU:s lagstiftning, rådets direktiv 2008/120/EG. För brons ska gården också ha fler veterinärbesök än vad lagstiftningen kräver, samt skicka djuren till ett slakteri som är godkänt enligt EFP. För silver ska gården uppfylla ytterligare krav utöver brons-nivån. Bland annat är fixeringsboxar förbjudna, vilket även svanskupering och kirurgisk kastrering är. Det ska också finnas strömaterial till alla grisar under alla stadier, och ökade utrymmeskrav gäller. För guld-nivå ska gården uppfylla alla krav för både brons- och silvernivå. Ytterligare krav inkluderar bland annat ökade utrymmeskrav från silver-nivå, striktare regler för transport samt att det endast är guld-nivån som har bestämmelser kring antibiotikaanvändning.

3.5.6 Beter Leven

Djurvälståndscertifieringen Beter Leven ägs av den nederländska djurskyddsorganisationen The Dutch Society for the Protection of Animals, SPA (Beter Leven, u.å.). Beter Leven använder ett trestjärnigt system som betygsätter djurvälståndet på gården där produkten har sitt ursprung, där fler stjärnor visar högre välfärd (Beter Leven, u.å.). Varje gård som är ansluten till certifieringen ska, oavsett antal stjärnor, ha en besättningsveterinär som besöker gården minst en gång per månad för att gå igenom djurhälsan (Beter Leven, 2018a; Beter Leven, 2018b; Beter Leven 2018c). Certifierade gårdar ska dessutom ha en handlingsplan för att minska användningen av antibiotika, som ska bedömas och revideras tillsammans

med besättningsveterinären (Beter Leven, 2018a; Beter Leven, 2018b; Beter Leven 2018c).

För en stjärna, den mest grundläggande nivån, finns kriterier som måste uppfyllas enligt Beter Leven (Beter Leven, 2018a). Till exempel får inte smågrisar avvänjas tidigare än vid 23 dagars ålder och den genomsnittliga avvänjningsåldern får aldrig vara lägre än 25 dagar. Att hålla grisar på helspalt är förbjudet och ett krav på minst 40% fast golv för tillväxtgrisar och suggor ska säkerställa detta. Svanskupering är endast tillåtet efter godkännande av veterinär, vilket också ska ses över minst var tredje månad. Svanskuperingen måste också utföras av en person med rätt träning och kompetens inom 72 timmar efter födsel. Dessutom måste minst 2,5 cm av svansen finnas kvar. Kastrering av grisar är förbjudet. Vid slakt ska grisarna skickas till ett slakteri som är godkänt och certifierat av Beter Leven.

För två stjärnor, den mellersta nivån, ska striktare kriterier uppfyllas (Beter Leven, 2018b). Reglerna för svanskupering är något striktare för två stjärnor. Då krävs inte bara en veterinärs godkännande utan också data från slakteriet att svansskador har upptäckts. Svanskupering tillåts då ske tillfälligt när allvarliga utbrott har skett. I övrigt är det samma bestämmelser som för en stjärna, det vill säga att ingreppet ska ske inom 72 timmar efter födsel och att minst 2,5 cm av svansen ska finnas kvar. Andelen fast golv ökar och minst 50% av golvet ska bestå av fast golv för slaktgrisar och suggor. Smågrisar får inte avvänjas tidigare än vid 33 dagars ålder och den genomsnittliga avvänjningsåldern får inte vara lägre än 45 dagar. Kastrering av hangrisar är tillåtet men ska ske med bedövning och långtidsverkande smärtlindring. En ytterligare bestämmelse om utomhusvistelse tillkommer vid två stjärnor. Ett utomhusområde på minst 1 m² per sugga och 0,7 m² per slaktgris ska finnas tillgängligt.

För tre stjärnor, den högsta nivån, ska ännu striktare kriterier uppfyllas (Beter Leven, 2018c). Till exempel får inte smågrisar avvänjas tidigare än vid 39 dagars ålder och den genomsnittliga avvänjningsåldern får inte vara lägre än 42 dagar. Minst 50% av golvet ska bestå av fast golv för slaktgrisar och suggor. Svanskupering är förbjudet utan några undantag. Kastrering av smågrisar är tillåtet och ska ske med bedövning och långtidsverkande smärtlindring. Grisar ska också ha möjlighet att vara utomhus och då med minst 1,9 m² per sugga och 1 m² per slaktgris.

3.5.7 IP Gris Grundcertifiering

IP Gris Grundcertifiering är en standard ägd av Sigill Kvalitetssystem AB som visar på kvalitetssäkrad produktion vad gäller livsmedelssäkerhet och djuromsorg, genom tredjepartscertifiering (Sigill, 2021a). Certifieringen finns på tre nivåer där

grundnivån är den lägsta och innehåller krav som baseras på svensk lagstiftning och branschstandarder inom grisproduktion (Sigill, 2021a). Majoriteten av konventionella grisproducenter i Sverige är anslutna till grundnivån eftersom det ofta är ett krav från större slakterier. Enligt Sigill (2021a) sker revisioner minst en gång om året, antingen via egenrevision eller genom att ett oberoende certifieringsföretag kommer till gården.

Bestämmelserna för certifieringen grundas på svensk lagstiftning, vilket bland annat innebär att suggor ska hållas lösgående, att svanskupering inte är tillåtet och att kirurgisk kastrering måste ske under bedövning samt genomföras före en veckas ålder (Sigill, 2021a). Grundnivån överträffar inte lagstiftningen utan följer den, samt fokuserar på spårbarhet och livsmedelssäkerhet (Sigill, 2021a).

Utöver grundnivån finns två högre nivåer. Dessa är sigillnivå och tillvalsnivå (Sigill, 2021a). Sigillnivån innehåller alla krav som finns i grundnivån och ytterligare krav inom livsmedelssäkerhet och djuromsorg, såsom att alla slaktgrisar ska ha tillgång till grovfoder, att slaktskadeanmärkningar ska åtgärdas och förebyggas samt att försämring av hälsoläget i besättningen ska åtgärdas och förebyggas (Sigill, 2021b). Tillvalsnivån innehåller kraven som finns i både grund- och sigillnivån, inklusive krav inom specifika områden, såsom miljö (Sigill, 2021b).

3.5.8 Interporc Animal Welfare Spain

Den spanska djurvälståndscertifieringen Interporc Animal Welfare Spain (IAWS) är framtagen av den spanska branchorganisationen INTERPORC, för konventionella grisar som i Spanien kallas vitgris (Bienestar animal certificado a, u.å.). Certifieringen lanserades år 2019 (Anafric, 2023), är tredjepartscertifierad (INTERPORC, 2023a) och hade år 2022 över 60% av Spaniens vitgrisproducenter anslutna (Ceva Swine Health, 2023). Certifieringen delas upp i tre nivåer, typ 1, 2 och 3, där högre siffror syftar till högre djurvälstånd (Bienestar animal certificado, 2023). Baserat på tillgänglig information framgår att endast gårdar med produktionstyp ett är anslutna (Bienestar animal certificado b, u.å.). Bestämmelser för nivåerna finns i certifieringens regelverk (Bienestar animal certificado, 2023).

Produktionssystem av typ 1 ska nå upp till grundkraven. Detta inkluderar att alla anslutna gårdar ska vara med i Spaniens nationella program för att minska antibiotikaresistens, så kallat PRAN, vilket innebär ansvarsfull och minskad användning på gårdarna. Övriga grundbestämmelser för produktionssystem av typ 1 inkluderar att fixering, som i EU-direktivet och spansk lagstiftning, är tillåten från en vecka före grisning till och med fyra veckor efter betäckning, innan det blir krav på grupphållning. Som berikningsmaterial är inte strömaterial ett krav, i stället

tillåts material som trä och rep eller liknande till alla djurkategorier. Kastrering av hangrisar under sju dagars ålder ska ske med långtidsverkande smärtlindring, och är de äldre än sju dagar krävs både bedövning och långtidsverkande smärtlindring. Varje gård ska ha en gårdsveterinär som bland annat ansvarar för smittskyddet. Avvänjning av smågrisar får tidigast ske vid 28 dagars ålder, med undantaget att det får ske vid 21 dagars ålder med samma bestämmelser som i spansk lagstiftning. Även svanskupering ska ske enligt spansk lagstiftning, det vill säga det får det endast ske om andra åtgärder redan har vidtagits. Däremot ska ingreppet alltid ske med bedövning oberoende smågrisens ålder. Inget krav om en viss andel fast golvyta för slaktgrisar anges, därför antas helspalt tillåtas.

För gårdar med produktionstyp två gäller striktare regler. Fixering av suggor är tidsreglerat och får ske högst fem dagar in i digivningen, sedan är det krav på lösgående suggor. Avvänjning av smågrisar får tidigast ske vid 28 dagar, utan undantag. Svanskupering är aldrig tillåtet för produktionssystem av typ 2. Kastrering av hangrisar ska ske med andra metoder än kirurgisk kastrering, såsom immunokastrering eller att hålla intakta hanar. För typ 2 krävs det att berikningsmaterial ska vara strömaterial som till exempel halm. Det ska också finnas en ströbädd av material som halm till slaktgrisar. Det framgår inte om ströbädden ska täcka hela golvytan eller endast en del av den, inte heller om ströbädden ska vara på fast golv eller spaltgolv.

Gårdar med produktionstyp tre har de skarpaste kraven. För dessa gårdar är fixering förbjuden och avvänjning får tidigast ske vid 42 dagars ålder hos smågrisarna. Svanskupering är som för typ två aldrig tillåtet. Även samma gäller för kastrering av hangrisar då andra alternativ än kirurgisk kastrering ska användas. Berikningsmaterial ska vara av strö, såsom halm, vilket ska utgöra en ströbädd till slaktgrisar. Det framgår inte om ströbädden ska täcka hela golvytan eller endast en del av den, inte heller om ströbädden ska vara på fast golv eller spaltgolv. Förutom dessa krav ska även suggor och slaktgrisar ha tillgång till utomhusvistelse.

4. Diskussion

4.1 Rankning av länderna i de undersökta områdena

Slutmålet med detta arbete har varit att ta fram rekommendationer till Axfood utifrån exportländernas djurskydd, djurvälstånd och antibiotikaanvändning så att företaget ytterligare kan förbättra kraven på import av griskött. För att komma fram till en slutlig rekommendation om vilka av länderna som bäst lämpar sig för import till Sverige kommer dessa länder att jämföras med varandra här i diskussionen utifrån de områden litteraturgenomgången har behandlat. Diskussionen innehåller även resonemang kring resultaten och hur dessa resonemang vägts in i rankningen. Länderna diskuteras under rubrikerna nationell lagstiftning, lagefterlevnad och antibiotikaanvändning och rankas från ett till fem, där ett är förstahandsval och fem är sista alternativ. Länderna rankas inte för området djurvälståndscertifieringar. Varje land får en rankning per område och slutligen kommer genomsnittet för rankningen av de olika områdena leda till en slutlig rankning av länderna som leder till en rekommendation om vilka länder som bör prioriteras vid import till Sverige.

4.1.1 Nationell lagstiftning

Ländernas nationella lagstiftning i de undersökta områdena svanskupering, fixering, avvänjning, strömmaterial, utrymmeskrav, golvtyp samt bedövning vid kastrering presenterades i avsnitt 3.2 och jämfördes mellan varandra och EU-direktivet i tabell 8. Tabellen ger en överblick över vilka länder som har valt att stärka kraven från EU-direktivet i den nationella lagstiftningen, där Sverige är det enda land som har striktare krav för alla de tio undersökta områdena. På en andraplats kommer Tyskland som har striktare krav på åtta av tio punkter, följt av Danmark med fem av tio, Spanien med ett av tio och sist Italien som inte har infört striktare krav för något av de undersökta områdena. En tydlig rankning är därför uppenbar, där Sverige rankas som nummer ett, Tyskland nummer två, Danmark nummer tre, Spanien nummer fyra och Italien nummer fem.

Det är viktigt att poängtera att ett land i detta arbete bedöms ha striktare krav i ett område även när förändringen är liten. Det är därför möjligt att ranka annorlunda beroende på hur stor förändring som har gjorts, där en större skillnad kan anses väga tyngre än en marginell.

Svanskupering

För svanskupering har Sverige, Danmark och Tyskland striktare krav i sin nationella lagstiftning jämfört med EU-direktivet. Av dessa är det bara i Sverige som svanskupering utan bedövning är förbjudet, medan det i Danmark är tillåtet mellan två till fyra dagars ålder och i Tyskland är tillåtet under fyra dagars ålder. I

Spanien och Italien tillåts svanskupering ske utan bedövning. Danmark, Tyskland, Spanien och Italien kräver veterinär medverkan vid beslut om svanskupering, i enlighet med EU-direktivet. Däremot rapporterar EU-kommissionen dessa veterinärintyg ofta som en formalitet snarare än baserat på fakta (Europeiska kommissionen, 2018a; 2018b; 2017; 2018c). Spanien har i sin nationella lagstiftning endast begränsat längden som får kuperas i jämförelse med EU-direktivet, medan Italien har precis samma bestämmelser som direktivet utan ytterligare nationella bestämmelser.

När det kommer till förbudet mot rutinmässig svanskupering behöver undantaget för när svanskupering tillåts problematiseras. Enligt EU-direktivet är svanskupering endast tillåtet om andra åtgärder för att motverka svansbitning redan har vidtagits men misslyckats, exempelvis förbättringar av djurhållningsmetoder, miljöförhållanden och beläggningsgrad. Ett vanligt exempel är att ge en ökad mängd strömmaterial vid tecken på svansbitning (Wallgren et al., 2016). Om problemet kvarstår trots detta tillåts svanskupering. Problemet med undantag som dessa är att de skapar en möjlighet att utöva det som praxis, vilket sannolikt är fallet i flera EU-länder. Möjligheten att använda undantaget riskerar att försvaga arbetet med förebyggande åtgärder som minskar risken för svansbitning eftersom svanskupering då lättare kan användas som rutin snarare än sista utväg.

Fixering

En av upptäckterna som gjordes under arbetets gång var de stora skillnaderna i hur länge suggor tillåts vara fixerade. I Danmark, Spanien och Italien kan suggor hållas fixerade från en vecka före grisning till och med fyra veckor efter betäckning. Den sammanlagda tiden de tillåts vara fixerade inkluderar: en vecka innan grisning, fyra veckor under digivningsperioden innan avvänjning, ungefär tre till sju dagar före nästa brunst och ny betäckning (Gård & Djurhälsan, 2019a) samt de första fyra veckorna efter betäckning innan kravet för lösgående gruppållning börjar gälla. Totalt innebär detta ungefär tio veckors tid som suggan hålls fixerad i sträck. Därefter får suggan gå lösgående i grupp från och med fyra veckor efter betäckning fram till en vecka innan nästa beräknade grisning, vilket motsvarar ungefär tolv veckor räknat utifrån en dräktighetstid på 115 dagar (Gård & Djurhälsan, 2019b). I länder där detta tillåts är det därför möjligt att hålla suggan fixerad nästan hälften av hennes tid i produktionen. Detta väcker viktiga välfärdsfrågor då hon under denna period hindras från att röra sig fritt och från att utöva naturliga beteenden, vilket kan skapa frustration och stereotypa beteenden (Yun & Valroos, 2015; Loftus et al., 2020).

Tills dess att länder som tillåter denna långvarig fixering under tio veckors tid har utvecklat ett alternativ som minskar eller eliminerar behovet av detta, är tillfällig

fixering på en period av några få dagar under den mest kritiska tiden vid och efter grisning som Hales med kollegor (2015) undersökte att föredra. Av de jämförda länderna är det endast Sverige som enligt föreskrifterna (L106) har förbjudit fixering vid grisning och digivning, förutom i de fall suggan bedöms utgöra en skaderisk för smågrisarna i form av aggressivitet eller annat onormalt beteende. Därmed fixeras sugor i Sverige mycket sällan jämfört med andra länder. Även Tyskland har tagit steg mot att begränsa fixering. Förordningen Tierschutz-Nutztierhaltungsverordnung tidsreglerar fixering till en period om högst fem dagar. Ur ett fixeringsperspektiv är Sverige därmed det mest restriktiva landet, följt av Tyskland. Däremot återstår betydande förbättringsarbete i länder som Danmark, Spanien och Italien, där längre fixeringsperioder fortfarande tillåts.

Avvänjning

Avvänjning i de jämförda exportländerna sker i regel vid tre eller fyra veckors ålder (21–28 dagar). Enligt EU-direktivet får det tidigast ske vid 28 dagars ålder, med undantaget att det tillåts vid 21 dagars ålder om smågrisarna flyttas till anpassade utrymmen som är tömda, rengjorda, desinficerade, och som är avskilda från sugorna för att minimera risken för smittspridning. Sverige är det enda av de jämförda länderna som har striktare krav för undantaget gällande tidigare avvänjning.

Problemet med undantaget är att det i praktiken riskerar att bli regel snarare än undantag. När avvänjning vid 21 dagar tillåts under relativt generella villkor skapas ett ekonomiskt incitament för grisproducenter att välja denna tidigare avvänjning, trots att det riskerar att påverka grisarnas välfärd negativt (Colson et al., 2016; Faccin et al., 2020). Även om den ekonomiska faktorn är central i produktionen kan undantag som dessa tolkas som genvägar som försvagar lagstiftningens intentioner om god djurvelfärd.

Strömateriäl

EU-direktivet kräver att alla grisar ska ha tillgång till manipulerbart material som ska möjliggöra utforskning och sysselsättning, såsom halm, hö, trä eller sågspån. För dräktiga gyltor och sugor ska de minst en vecka innan grisning få tillgång till en tillräcklig mängd lämpligt material för att kunna utföra bobyggnadsbeteende, ett starkt motiverat beteende som förekommer naturligt i det vilda (Yun & Valroos, 2015). Mellan länderna finns en skillnad i vilken funktion strömaterialet förväntas ha. I Sverige, Danmark och Tyskland ska strömaterialet tillgodose grisars behov av utforskningsbeteende, medan det i Spanien och Italien endas ska möjliggöra utforskning. Detta är en viktig skillnad, eftersom mängden strömateriäl har betydelse. Att tillgodose ett beteendebestånd kräver en betydligt större mängd strö än vad som krävs för att enbart möjliggöra det. Länder där strömaterialet

uttryckligen ska tillgodose beteendebehovet med hjälp av strömaterial kan därför anses uppnå en högre nivå av djurvälstånd i det avseendet, där grisar ges bättre möjlighet att utföra sina naturliga beteenden.

I praktiken när suggor hålls fixerade är deras rörelsefrihet kraftigt begränsad, vilket hindrar dem från att böka och utföra de beteenden som är viktiga för grisens välfärd som direktivet syftar till att uppmuntra. Denna rörelsebegränsning gör det svårt, om inte omöjligt, att böka i och använda det strömaterial som är avsett att uppmuntra naturligt beteende. I stället ersätts ofta strömaterial med manipulerbara föremål som rep eller kedjor (De Briyne et al., 2018). Detta observerades även i EU-kommissionens rapport efter revisionen i Spanien (Europeiska kommissionen, 2017), vilket varken uppfyller lagkravet på sysselsättningsmaterial eller beteendebehoven hos grisar (van de Weerd & Ison, 2019). Detta visar på hur olika faktorer i lagstiftningen påverkar varandra, där långvarig fixering begränsar både mängden och typen av tillgängligt sysselsättningsmaterial.

Därför kan länder med lagstiftning som tillåter långvarig fixering förväntas ha en negativ påverkan även på tillgången till strömaterial. För Axfood kan detta beaktas vid val av leverantörer. Genom att förbjuda inköp av kött från leverantörer där långvarig fixering tillåts kan företaget bidra till att grisars sysselsättningsbehov bättre tillgodoses. Ett krav att förbjuda inköp från leverantörer vars grisar fixeras under längre perioder lever upp till höga välfärdsstandarder för grisarnas förutsättning att utföra naturliga beteenden. En viktig aspekt att notera är att det inte nödvändigtvis handlar om att förbjuda inköp från specifika länder, utan att det i stället kan vara djurvälståndscertifieringar i de länder som tillåter långvarig fixering som styr och säkerställer att grisar inte hålls under sådana förhållanden.

Något som kräver vidare diskussion är det ofta använda undantaget att inte ge grisar strömaterial på grund av risken för igensättning av utgödslingssystem (D'Eath et al., 2014). År 2025 finns god kunskap om grisars naturliga beteenden och behov, vilket har möjliggjort utveckling av utgödslingssystem som kan hantera en större mängd strö. Vad som stoppar användningen av dessa system beror förmodligen på viljan och möjligheten för djurägare att investera i dessa. I praktiken verkar detta i stället användas som en ursäkt för att minimera, eller helt undvika, användningen av strö trots dess betydelse för djuren.

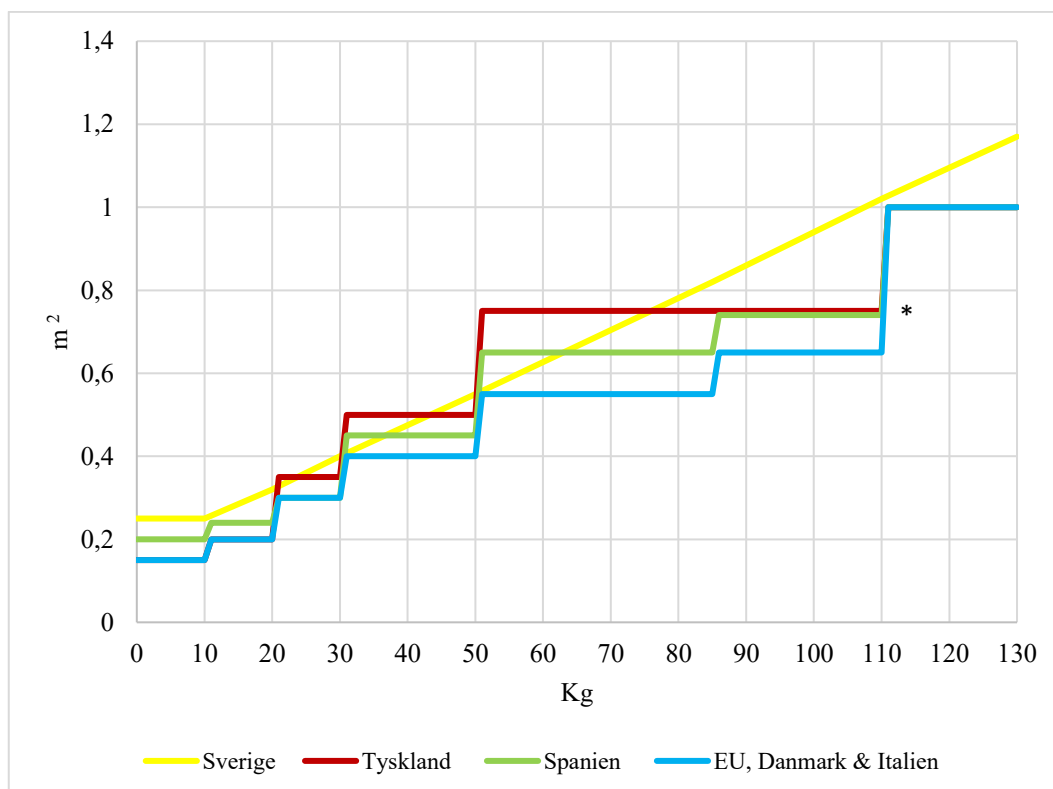
Utrymmeskrav

Ländernas utrymmeskrav har undersökts och i tabell 8 jämförs de på fyra punkter. Den första punkten gäller slaktgrisar, den andra dräktiga gyltor och suggor i grupp, den tredje digivande suggor och den fjärde galtar. Sverige är det enda av de jämförda länderna som har striktare utrymmeskrav på alla fyra punkter jämfört med

EU-direktivet och tar förstaplatsen för detta område. Tyskland tar andraplatsen med tre av fyra striktare punkter, där utrymmeskraven för galtar är detsamma som direktivet. På delad tredje plats kommer Danmark och Spanien som har striktare krav för en av de fyra punkterna. Danmark har större utrymmeskrav för dräktiga gyltor och suggor i grupp än vad EU-direktivet anger och Spanien har infört striktare krav för slaktgrisar, om än marginellt. På fjärde och sista plats kommer Italien som inte har striktare utrymmeskrav för någon av de fyra punkterna jämfört med direktivet.

Eftersom tillgång till utrymme är en känd påverkande faktor för svansbitning är det relevant att jämföra ländernas lagstadgade utrymmeskrav för slaktgrisar. I Sverige hålls grisar i regel med hela svansar, utan behov av svanskupering. Även om flera faktorer samverkar, anses det större utrymmet vara en viktig bidragande orsak till detta. Figur 3 visar att Sverige genomgående har de högsta kraven på utrymme per slaktgris förutom vid 130 kg då Spanien ligger högst. I jämförelse ligger övriga länder betydligt lägre, särskilt Danmark, Italien och EU, vars minimikrav tillåter grisar att hållas på betydligt mindre yta. Spaniens krav ökar först vid högre kroppsvikter, men endast då närmar de sig Sveriges nivå. Det visar tydligt att övriga länders utrymmeskrav inte når upp till den nivå som i Sverige anses möjliggöra hållandet av grisar med intakta svansar.

En viktig upptäckt i analysen av ländernas nationella lagstiftning är avsaknaden av specifika bestämmelser om utrymmeskrav för digivande suggor. Sverige är det enda av de jämförda länderna som i L106 ställer tydliga krav på suggans utrymme under digivningsperioden. Tyskland ställer i stället krav på grisningsboxens storlek, vilket indirekt inkluderar utrymmet för en digivande sugga. Storleken på grisningsboxen är dessutom större i Tyskland ($6,5 \text{ m}^2$) jämfört med vad som krävs enligt svensk lagstiftning (6 m^2) och visar att Sverige inte alltid har de striktaste kraven. Att inga specifika krav anges i EU-direktivet eller i de andra jämförda ländernas lagstiftning kan bero på att fixering av suggor under digivning är så pass vanligt att det inte finns något behov av att ange ett visst utrymme. Det är också möjligt att suggans utrymme räknas in i utrymmet för hennes smågrisar. Oavsett anledning kvarstår problematiken att det inte specificeras något utrymme för digivande suggor vilket kan bidra till normalisering av fixering och riskerar att suggor som är lösgående hålls i trånga utrymmen som kan påverka möjligheten att röra sig naturligt, utföra bobyggnadsbeteende och interagera med sina kultingar på ett normalt sätt.

Figur 3. Jämförelse av utrymmeskraven i Sverige (gul), Tyskland (röd), Spanien (grön) och Danmark/Italien/EU (blå) för växande grisar från 0 kg till 130 kg. X-axeln visar grisens levandevikt i kilogram och Y-axeln visar det minimikrav på utrymme i kvadratmeter som respektive lands lagstiftning föreskriver. *Från 111 kg till 130 kg gäller samma utrymmeskrav för Tyskland (röd), Spanien (grön) och EU/Danmark/Italien (blå).

Golvtyp

Enligt resultaten i tabell 8 har Sverige, Danmark och Tyskland valt att införa striktare krav för helspaltsgolv jämfört med EU-direktivet. I dessa länder får slaktgrisar inte hållas på gödseldrainerande helspaltsgolv, utan det krävs att en viss andel av golvytan är fast eller endast urindränerande. Spanien och Italien tillåter likt EU-direktivet att slaktgrisar hålls på helspaltsgolv och har därför inte kommit lika långt i sitt djurskydd som Sverige, Danmark och Tyskland. I svensk lagstiftning finns ett kryphål som säger att liggytan för slaktgrisar inte får vara gödseldrainerande. Detta öppnar för att andra typer av dränerande golv kan förekomma på liggytan, utan att bryta mot lagen. Det är oklart om och hur så kallat urindränerande spaltgolv påverkar grisarnas liggkomfort. Risken finns att vissa typer av strömmaterial rinner igenom snabbare ju större andel av liggytan som består av dränerande golv, vilket i sin tur begränsar ströets positiva effekter på grisarnas naturliga beteende.

Eftersom risken för svansbitning ökar med en hög andel spaltgolv är en viss andel fast yta att föredra (EFSA, 2022). Detta eftersom strömmaterial inte rinner igenom

lika snabbt på golv med en viss andel fast yta jämfört med gödseldrainerande helspaltsgolv, vilket främjar grisarnas sysselsättning (EFSA, 2022; Wallgren et al., 2022). En vanlig anledning till att helspaltsgolv används är att de anses gynna boxhygien. Det finns dock studier som visar att god hygien kan bibehållas när en del av golvytan är fast (Wallgren et al., 2019b; 2020), vilket innebär att antagandet om sämre hygien i system med delvis spaltgolv och delvis fast golv inte nödvändigtvis stämmer och att Spanien och Italien, som tillåter helspaltsgolv i nationell lagstiftning, har många beteendemässiga fördelar att vinna på att införa förbudet. I och med detta rekommenderas Axfood att avstå inköp av griskött från leverantörer som håller grisar på helspalt, eftersom det medför ökad risk för svansbitning.

Bedövning vid kastrering

Enligt exportländernas nationella lagstiftning är det endast Sverige, Danmark och Tyskland som kräver att kastrering av hangrisar alltid ska ske med bedövning. I Spanien och Italien är obedövad kirurgisk kastrering fortfarande tillåten. Studier visar att reaktioner som tyder på smärta och stress uppträder både under och efter ingreppet (von Borell et al., 2009; EFSA, 2022). Därför bör även obedövad kastrering förbjudas. Detta är faktiskt något som Axfood idag strävar efter, att det importerade grisköttet ska komma från djur som har bedövats innan kastrering (Axfood, 2023). För länder som tillåter obedövad kastrering är därför certifieringar särskilt viktiga, alternativ inköp från leverantörer som i stor utsträckning använder andra kastreringsmetoder såsom att hålla intakta hanar eller immunokastrering.

4.1.2 Nationell lagefterlevnad

Sverige anses som ett föregångsland enligt EU-kommissionen eftersom Sverige, till skillnad från de andra länderna, fick ett studiebesök i stället för en revision där kommissionen undersökte hur Sverige lyckas hålla grisar med intakta svansar (Europeiska kommissionen, 2016). Tillsammans med god lagefterlevnad på andra punkter (Jordbruksverket, 2024) rankas därför Sverige som nummer ett i punkten nationell lagefterlevnad.

I Danmark finns det en generell uppfattning om högre lagefterlevnad än vad statistiken faktiskt visar. Enligt Fødevarestyrelsens rapport om lagefterlevnad under år 2023 bedöms efterlevnaden av förbudet mot rutinmässig svanskupering som god. Samtidigt rapporteras 69 fall där den obligatoriska riskbedömningen och handlingsplanen har saknats vid svanskupering (Fødevarestyrelsen, 2024). Endast ett fall klassades som rutinmässig svanskupering, trots att 557 kontroller genomfördes (Fødevarestyrelsen, 2024). Denna uppfattning från Fødevarestyrelsen motsäger därför tidigare litteratur som visar att majoriteten av danska grisar svanskuperas (De Briyne, 2018; Europeiska kommissionen, 2018a). Tidsmässigt

skiljer sig däremot statistiken som talar för att rutinmässig svanskupering sker och Fødevarestyrelsens rapport åt, vilket öppnar för möjligheten att utvecklingen i Danmark har gått framåt. Efter EU-kommissionens revision har ett statligt stödprogram införts med syfte att minska rutinmässig svanskupering (Europeiska kommissionen, 2024), vilket skulle vara en rimlig förklaring. Däremot infördes det först efter Fødevarestyrelsens rapport vilket innebär att det inte kan förklara skillnaden mellan tidigare statistik och den aktuella rapporten. Även djurvälståndscertifieringen Bedre Dyrevelfærd som omnämns i kommissionens rapport skulle kunna förklara läget, däremot fanns den redan på plats innan EU-kommissionens revision. Det framstår därför som osannolikt att svanskuperingen minskat så pass mycket under så kort tid, vilket väcker misstankar om att situationen i den danska rapporteringen ger en mer positiv bild än vad som faktiskt sker i praktiken. Det är även möjligt att man i Danmark är så pass van vid att praktisera undantaget att det inte uppfattas som ett rutinmässigt utförande.

Både Tyskland och Danmark bedömdes inte ha tillämpat tillräckliga åtgärder för att följa bestämmelserna gällande rutinmässig svanskupering och förebyggande av svansbitning (Europeiska kommissionen, 2018a; 2018b). För Tysklands del saknas dessutom statistik från genomförda kontroller, vilket försvårar jämförelsen mellan dem. Även om sådan statistik hade funnits, hade en rättvis jämförelse ändå varit problematisk eftersom efterlevnaden mäts på olika sätt i olika länder (Berg & Lundmark Hedman, 2020).

I stället baseras rankningen på framtidsplanerna som Danmark och Tyskland har. Danmark har infört ett stödprogram med syftet att minska behovet av svanskupering där bidrag ges till de grisproducenter som arbetar förebyggande mot svansbitning och vars åtgärder går utöver lagstiftningens krav (Europeiska kommissionen, 2024). I Tyskland finns en handlingsplan för att fasa ut svanskupering, men enligt Tyskland själva bedöms den inte vara tillräcklig för att kunna åstadkomma en långsiktig förändring (Tierschutzbericht, 2023). Baserat på denna bakgrund rankas Danmark som nummer två i punkten om lagefterlevnad, följt av Tyskland som nummer tre. Det ekonomiska stöd som idag finns i Danmark kan dock kritiseras. Lagstiftningen, både EU-direktivet och Danmarks nationella lagstiftning, förbjuder redan rutinmässig svanskupering. De danska producenter som följer detta förbud får alltså en ekonomisk ersättning för att leva upp till en regel som redan är gällande. Svenska producenter har däremot under lång tid följt samma regler utan att få någon särskild kompensation. Samtidigt står Danmark inför behovet av en förändring för att kunna minska på den rutinmässiga svanskuperingen och därför bedöms detta ekonomiska stöd som positivt för att driva på utvecklingen.

Även i Italien finns en uppfattning om hög lagefterlevnad bland grisproducenter, där man menar att lagstiftningen följs och att det är omöjligt att hålla grisar med intakta svansar (Europeiska kommissionen, 2018c). När det gäller förbudet mot rutinmässig svanskupering kan det dock snabbt konstateras att bestämmelserna inte efterlevs. Att det anses vara omöjligt att hålla grisar med intakta svansar i Italien är däremot förståeligt, eftersom det inte har gjorts några försök att stärka lagstiftningen i någon av de undersökta punkterna. Grisar hålls därmed under begränsade levnadsförhållanden jämfört med andra länder som Sverige, som lyckas hålla svansarna intakta, som riskerar att leda till problematik som svansbitning.

För Spanien och Italien hittades ingen officiell rapportering från nationella myndigheter. Rankningen av dessa länders lagefterlevnad baseras därför enbart på EU-kommissionens bedömning gällande tillämpningen av bestämmelserna för rutinmässig svanskupering, där ingen utav länderna bedömdes ha vidtagit tillräckliga åtgärder för att säkerställa efterlevnad (Europeiska kommissionen, 2017; 2018c). Revisionerna ledde till rekommendationer riktade till länderna vilka för Spanien och Italien var mycket lika. Efter publiceringen av EU-kommissionens rapporter har Spanien uppdaterat den nationella lagstiftningen och tillämpat rekommendationen att använda slakteridata för att identifiera problemgårdar med bristande djurvälstånd. Utifrån Italiens nationella lagstiftning framgår det dock inte om rekommendationerna har implementerats. Detta gör att Spanien hamnar på en fjärde plats och Italien på femte i rankningen på punkten om lagefterlevnad. Det är viktigt att notera är att detta speglar en mycket liten del av ländernas totala lagefterlevnad, om än en viktig sådan, och att denna jämförelse endast ger en indikation på hur länderna efterlever sinn nationella lagstiftning.

4.1.3 Antibiotikaanvändning

En överblick över antibiotikaanvändningen till gris i de jämförda länderna kan fås genom att studera ESVAC:s data, som visas i figur 1 och 2. Eftersom dessa data avser försäljning till samtliga livsmedelsproducerande djur speglar de inte exakt användningen till gris men ger ändå en relevant jämförelse mellan länderna. Sverige är det land som har lägst försäljning och antas därmed även ha lägst användning. Därefter följer Danmark, Tyskland, Spanien och Italien.

ESVAC:s data används eftersom rapporteringsskyldigheten till ESUAvet är ny för många länder, inklusive för Sverige. Den första publicerade rapporten från mars 2025 kan därför innehålla kvalitetsbrister, medan framtida rapporter sannolikt kommer att vara mer tillförlitliga⁴. En rekommendation till Axfood är därför att

⁴ Christina Greko, SVA, mejlkontakt 2025-01-29

följa de kommande rapporterna från ESUAvet, som kommer att inkludera statistik över både antibiotikaförsäljning och faktisk användning⁵ uppdelat efter djurslag.

Trots att Tyskland, Spanien och Italien har högre antibiotikaförsäljning jämfört med Sverige och Danmark, har dessa tre länder gjort framsteg sedan år 2010 (EMA, 2023b; 2023c; 2023d; 2023e; 2023f). Totalt har försäljningen minskat med cirka 70% i Tyskland, 62% i Spanien och i 58% i Italien. Att försäljningen har mer än halverats tyder på att ländernas insatser för att minska antibiotikaförsäljningen har varit effektiva. Minskningen kan delvis förklaras av förbudet mot att använda antibiotika i förebyggande syfte hos friska djur, genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/6 av den 11 december 2018 om veterinärmedicinska läkemedel och om upphävande av direktiv 2001/82/EG⁶. Förbudet tillämpades år 2022 vilket antyder att länderna tidigare i stor utsträckning använde antibiotika till friska djur för att förebygga sjukdomar.

Länder med högre försäljning kan antas vara mer beroende av antibiotika på grund av bristande förebyggande arbete för att hålla djuren friska. Rankningen för antibiotikaförsäljningen baseras därför på mängden såld antibiotika uttryckt i mg/PCU, vilket under år 2022 ger Sverige förstaplatsen med 10.6 mg/PCU, följt av Danmark med 34.1 mg/PCU, Tyskland med 69.9 mg/PCU, Spanien med 127.4 mg/PCU och slutligen Italien med 157.5 mg/PCU.

4.1.4 Djurvälståndscertifieringar

Djurvälståndscertifieringar som finns i länderna har inte inkluderats i rankningen, eftersom det saknas ett enhetligt underlag för att på ett rättvist sätt kunna jämföra deras innehåll, omfattning och användning inom och mellan länderna. Djurvälståndscertifieringarnas krav varierar, är ofta frivilliga och inte direkt jämförbara med varandra. Certifieringarna används därför som kompletterande information för att nyansera bilden av djurvälståndsnivån i länderna och för att visa att svagare lagstiftning inte nödvändigtvis innebär sämre djurvälstånd, förutsatt att en certifiering kompenserar för det mellanrummet.

Av de undersökta djurvälståndscertifieringarna finns tydliga skillnader mellan de som främst syftar till att öka djurvälståndet och de som i första hand fokuserar på livsmedelssäkerhet, antibiotikaanvändning och spårbarhet. Båda typerna är viktiga och relevanta i sammanhanget där certifieringar med fokus på livsmedelssäkerhet är grundläggande för att säkerställa att produkterna är säkra att konsumera, medan certifieringar med fokus på djurvälstånd intygar att djuren haft goda levnadsvillkor. De certifieringar som i exportländerna har huvudfokus på livsmedelssäkerhet och

⁵ Christina Greko, SVA, mejlkontakt 2025-01-29

⁶ EUT L 4, 7.1.2019 s. 43–167, Celex 32019R0006

spårbarhet är QS och DANSIH. Andra certifieringar, som NEULAND, Beter Leven, EFP och Bedre Dyrevelfærd, fokuserar på djurvelfärden hos grisarna och ställer krav som går utöver lagstiftningen. Beroende på certifiering kan vissa krav uppfyllas. En rekommendation till Axfood är därför att, med hjälp av certifieringar, ställa krav på att leverantörerna, i den mån det är möjligt, ger alla djur konstant tillgång till strömmaterial samt förbjuder långvarig fixering, svanskupering och helspaltsgolv.

Axfood har som Minimikrav att den nationella lagstiftningen följs vid inköp. Genom att välja leverantörer med certifierade producenter köps kött in från gårdar som genomgår flera kontroller, vilket även kan ha en positiv effekt på lagefterlevnaden. Certifieringarna spelar en viktig roll för att exportländernas djurhållning ska nå samma nivå som i Sverige. De är också centrala om det ska ställas krav på exempelvis förbud mot långvarig fixering, särskilt vid inköp från exportländer som Danmark, Spanien och Italien som tillåter detta enligt nationell lagstiftning.

Certifieringar bör granskas kritiskt eftersom de inte genomgår en demokratisk process likt lagstiftning och inte nödvändigtvis är lika pålitliga (Lundmark et al., 2018). Trovärdigheten för certifieringar är beroende av hur de kontrolleras och följs upp, vilket Lundmark med kollegor (2018) tar upp i en studie om djurvälståndscertifieringars möjligheter och risker. För att en certifiering ska ses som ett pålitligt komplement till lagstiftning krävs öppenhet kring innehållet och ett trovärdigt kontrollsystem. Studien visar däremot att kontrollrutiner kan skilja sig mellan myndigheters offentliga kontroller och privata certifieringar, där offentliga kontroller oftare innebär platsbesök för uppföljning av brister medan vissa certifieringar i stället kan förlita sig på att lantbrukaren själv intygar skriftligt att brister har åtgärdats. Detta gör att kontrollens, och därmed även certifieringens, trovärdighet ifrågasätts. Ett tydligt exempel i detta arbete är djurvälståndscertifieringen EFP (se avsnitt 3.4.5) som inte har offentliggjort några detaljer om vilka krav som faktiskt gäller. För certifieringar som EFP innebär svag transparens att trovärdigheten minskar. Är dessutom kontrollrutinen svag finns en risk att certifieringar som dessa i praktiken erbjuder en lägre nivå av djurskydd än vad som påstås.

Generellt innebär dock en certifiering ofta någon form av förbättring jämfört med lagstiftning. Om Axfood vill ställa specifika krav rekommenderas en noggrann genomgång av vilka certifieringar som har ett pålitligt kontrollsystem och transparens för gällande bestämmelser, för att säkerställa trovärdigheten. De certifieringar som har undersökts i arbetet täcker endast en liten del av de som finns

tillgängliga. För att göra en grundlig undersökning bör därför de vanligaste certifieringarna som leverantörer i exportländerna erbjuder granskas.

4.1.5 Slutlig rankning av länderna

Utifrån områdena nationell lagstiftning, lagefterlevnad och antibiotikaanvändning har länderna rankats i en slutlig, oviktad ordning, sammanfattad i tabell 9. Enligt denna rankning är Sverige förstahandsvalet för produktinköp, följt av Danmark, Tyskland, Spanien och Italien.

Tabell 9. Slutlig rankning av länderna i områdena nationell lagstiftning, lagefterlevnad och antibiotikaanvändning, där 1–5 har använts (1=förstahandsval, 5=sista alternativ).

	Sverige	Danmark	Tyskland	Spanien	Italien
Nationell lagstiftning	1	3	2	4	5
Lagefterlevnad	1	2	3	4	5
Antibiotikaanvändning	1	2	3	4	5
Total poäng	3	7	8	12	15
Slutlig rankning	1	2	3	4	5

4.2 Metod och begränsningar

En av arbetets begränsningar gäller de välfärdsparametrar som valts ut. Dessa bedöms som särskilt viktiga och har tagits fram baserat på underlag från EFSA (EFSA, 2022) och tillsammans med handledare. Samtidigt finns det andra parametrar som också kan spela en betydande roll. En sådan parameter som övervägdes i början av arbetet är transporten av levande djur, vilket förekommer i stor utsträckning i exportländerna och är högst relevant i en jämförelse. På grund av ämnets omfattning har denna parameter dock valts bort.

En annan begränsning i arbetet är rankningen. Rankningen baseras på att alla jämförda punkter inom lagstiftning, samt områdena lagefterlevnad och antibiotikaanvändning, väger lika tungt. Detta gör rankningen subjektiv och resultatet av den ska inte tolkas som sanning utan snarare som en översiktlig bedömning. Denna metod valdes för att förenkla rankningen och för att vad som väger tyngst varierar beroende på vad syftet är. Till exempel kan Axfood välja att vikta rankningen baserat på vad de värderar högst.

I området nationell lagstiftning blir denna typ av rankning dock problematisk. Om länderna endast har marginellt striktare lagstiftning på en punkt räknas det som ett poäng, och den poängen väger lika mycket som om ifall kravet hade varit betydligt

mycket striktare. Detta kan exempelvis appliceras på jämförelsen av bedövning vid svanskupering. Sverige förbjuder svanskupering helt och får ett poäng, samtidigt som Danmark och Tyskland bara begränsar när det får utföras (till de första dagarna i grisarnas liv) och får samma poäng som Sverige. Det gör att rankningen inte återspeglar den verkliga skillnaden, att det i praktiken inte utförs svanskupering i Sverige, medan det fortfarande förekommer obedövad svanskupering i Danmark och Tyskland. Ett alternativ vore att vikta frågorna baserat på hur betydelsefulla de egentligen är, i stället för att bara räkna poängen. Ytterligare ett alternativ är att ge både hela och halva poäng, beroende på om kravet är marginellt eller betydligt striktare.

Ytterligare en begränsning gäller översättningen av Danmarks, Tysklands, Spaniens och Italiens lagstiftningar och de certifieringar som är skrivna på ländernas egna språk. Dels utgör språkbarriären ett problem, vilket kan leda till att översättningen inte alltid är helt korrekt och därmed missvisande. Dels har det varit svårt att identifiera den gällande lagstiftningen i dessa länder. Här har i stället Google och andra offentligt tillgängliga källor använts för att visa vilka myndigheter som är ansvariga, vilket gör att det inte går att vara helt säker på att den information som samlats in alltid stämmer.

4.3 Rekommendationer till Axfood

För att kunna ge slutliga rekommendationer till Axfood om vilka krav de kan ställa på exportländerna går detta avsnitt igenom hur väl de undersökta välfärdsparametrarna svanskupering, fixering av suggor, avvänjning, strömmaterial, golvtyp och bedövning vid kastrering går att bedöma. Det lagstiftningen kräver indikerar hur produktionen borde se ut, men för att kunna försäkra sig om efterlevnad behöver kontroller av djurens faktiska miljö och välfärd göras. Eftersom Axfood själva inte genomför kontrollbesök på gårdarna i exportländerna är det särskilt viktigt att de ställer krav på välfärdsparametrar som är enkla att bedöma. Genom att fokusera på sådana parametrar ökar chansen att kraven följs i praktiken. De slutliga rekommendationerna bygger på arbetets litteraturgenomgång samt på hur bedömbara de undersökta välfärdsparametrarna är, där fokus på de lättbedömda parametrarna prioriteras.

4.3.1 Bedöma välfärdsparametrar

Den parameter som bedöms enklast att bedöma, och som dessutom speglar nivån på djurhållningen väl, är svanskupering. Det är en ja- eller nej-fråga som enkelt kan besvaras. Om grisarna har svansen kvar är de inte kuperade, och om svansen är helt eller delvis borttagen är de kuperade. Intakta svansar innebär ofta en god miljö där förebyggande arbete mot svansbitning har vidtagits. Det tyder på ett fokus att möta grisars biologiska behov, bland annat genom att ge en tillräcklig mängd strömmaterial

som får ligga kvar en längre tid på golv som delvis har fast yta (Wallgren et al., 2019a). I stället för att symptombehandla genom svanskupering arbetar man förebyggande med miljöfaktorer som, om de inte fungerar optimalt, kan leda till svansbitning (D'Eath et al., 2015). Därför är svanskupering en tacksam parameter att använda vid bedömning av djurvälstånd. Den visar inte enbart om ingreppet förekommer, utan även förekomsten av goda levnadsförhållanden och säger därmed mycket genom en enkel ja- eller nej-bedömning.

Golvtyp är en välfärdsparameter som enkelt kan bedömas visuellt genom att titta på golvet. Vid observation framgår det om golvet enbart består av spalt eller om en viss andel är fast. Golvtypen påverkar bland annat hur lätt strömaterial försvinner ner genom spalten eller ligger kvar på golvet. Vid ökad andel fast golv behålls strömaterialet på golvet en längre tid, vilket medför beteendemässiga fördelar för utforskning och sysselsättning (Wallgren et al., 2020), och tyder på god djurvälstånd där grisars biologiska behov möts (Wallgren et al., 2019a).

Parametern strömaterial bedöms vara en medelsvår parameter att bedöma, eftersom det är lätt att se om strö finns tillgängligt men svårt att veta om det är tillräckligt. Enligt lag kan mängden vara tillräcklig, samtidigt behöver det inte innebära att det är en tillräcklig mängd för att tillgodose grisars naturliga beteende och öka deras välfärd. I stället kan välfärdsparametrarna svanskupering och golvtyp bedömas, vilka båda indirekt inkluderar tillgången på strömaterial.

Parametrarna fixering av suggor, avvänjningsålder och bedövning vid kastrering bedöms som svåra att bedöma. Fixering av suggor kan vara lätt att bedöma genom att se direkt i stallmiljön om suggorna hålls fixerade eller inte. Däremot är det svårt att bedöma hur länge fixeringen pågår. För att få en uppfattning om fixeringens varaktighet krävs upprepade observationer eller, i vissa fall, tillgång till dokumentation. Sådan dokumentation bör tolkas med försiktighet eftersom det finns en risk att den inte fullt ut speglar praktiken. Detsamma gäller för avvänjningsålder. Det är enkelt att vid ett enskilt tillfälle se hur gammal en specifik grupp är när de avvänjs, däremot är det svårt att bekräfta att detta gäller för hela produktionen över tid. Bedömningen behöver då baseras på dokumentation, som återigen inte nödvändigtvis överensstämmer med verkligheten. Bedövning vid kastrering av hangrisar är även den en svår parameter att bedöma som behöver baseras på dokumentation. Dessutom är det svårt att bedöma huruvida bedövningen har varit tillräcklig och effektiv.

4.3.2 Rekommendationer

Utifrån denna undersökning kan ett antal rekommendationer riktas till Axfood för att produkter inköpta från exportländerna uppnår liknande eller samma nivå av

djurvälfärd som i Sverige. I första hand rekommenderas inköp från Sverige och om importbehov uppstår bör Danmark prioriteras, följt av Tyskland, Spanien och som sista alternativ, Italien. Dessa rekommendationer är förslag som har potential att göra stor skillnad och kan, i den mån det är möjligt, implementeras.

Den andra rekommendationen som kan ges är att prioritera inköp av griskött från leverantörer som inte svanskuperar grisar. Detta kan göras genom att köpa in produkter från länder och leverantörer vars lagstiftning eller djurvälståndscertifieringar uppfyller detta krav. Eftersom svanskupering bedöms vara en enkel välfärdsparemeter att bedöma anses de certifieringar som förbjuder svanskupering vara tillförlitliga när det gäller kontroll av denna punkt.

Nästa rekommendation är att, i den mån det är möjligt, förbjuda import av griskött från länder som tillåter långvarig fixering som pågår under hela grisnings-avvänjnings- och betäkningsperioden. Länderna Danmark, Spanien och Italien tillåter detta i nationell lagstiftning. Om import från dessa länder inte kan undvikas rekommenderas endast produkter med djurvälståndscertifieringar som förbjuder att detta används, exempelvis den danska Bedre Dyrevelfærd. Trots att fixering av suggor är en svår paremeter att bedöma i praktiken är det av djurvälståndsskäl motiverat att ställa krav på att förbjuda långvarig fixering. Detta eftersom fixering, förutom att kraftigt begränsa saggans rörelsefrihet, ökar stressnivåerna och hindrar utförandet av det starkt motiverade bobyggnadsbeteendet (Yun & Valroos 2015; D'Eath & Turner, 2009).

Vidare rekommenderas det att kräva att alla grisar, oavsett ålder, har ständig tillgång till strömmaterial, eftersom detta medför viktiga beteendemässiga fördelar. Eftersom strömmaterial som välfärdsparemeter är svårbedömd kan det kompletteras med att ett krav på golvtyp införs, där en viss del av golvet ska bestå av en fast yta för att säkerställa att strömmaterialet ligger kvar på golvet under en längre tid.

Enligt Axfoods riktlinjer strävar de efter att undvika import av griskött från leverantörer där obedövad kastrering används (Axfood, 2023). Det är däremot otydligt om kravet på bedövning även omfattar långtidsverkande smärtlindring. Det rekommenderas att detta klargörs och uppdateras, så att riktlinjerna tydligt anger att kirurgisk kastrering bör utföras med både bedövning och långtidsverkande smärtlindring.

Slutligen föreslås att Axfood följer ESUAvet:s kommande rapporter om EU-ländernas djurslagsspecifika användning och försäljning av antibiotika. Dessa rapporter förväntas bli mer tillförlitliga över tid i takt med att medlemsländerna förbättrar sina rapporteringssystem och insamling av data.

5. Slutsats

Slutsatsen av arbetet är att, baserat på en jämförelse av EU:s och de jämförda exportländernas nationella lagstiftning, lagefterlevnad och antibiotikaanvändning, uppnår de undersökta exportländerna Danmark, Tyskland, Spanien och Italien inte samma nivå av djurvälstånd som den svenska grisproduktionen. Därför rekommenderas att inköp från svensk grisproduktion prioriteras. Om import ändå är nödvändig bör Danmark väljas i första hand, följt av Tyskland och Spanien, medan Italien bör ses som ett sista alternativ. Vidare presenteras ett antal rekommendationer som Axfood kan implementera för att stärka importkraven.

Axfood föreslås även att genomföra en grundlig genomgång av de vanligaste certifieringarna som används av leverantörer i exportländerna, med syftet att kartlägga vilka bestämmelser de har samt bedöma deras trovärdighet. En sådan genomgång är också viktig för att identifiera vilka krav som är möjliga att ställa för Axfood i praktiken, då vissa krav kan saknas i lagstiftning och tillgängliga certifieringar. Detta skulle ge bättre förutsättningar att ställa faktabaserade och realistiska krav, vilket även stärker kvaliteten i inköpsbesluten.

Referenser

- Arey, D. (1993). The Effect of Bedding on the Behaviour and Welfare of Pigs. *Animal welfare*. 2 (3), 235-246. <https://doi.org/10.1017/S096272860001589X>
- Axfood c. (u.å.). *Axfoods vision, syfte och affärsidé*. <https://www.axfood.se/om-axfood/var-vision/> [2025-02-04]
- Axfood a. (u.å.). *Ett av Sveriges ledande dagligvarubolag*. <https://www.axfood.se/om-axfood/> [2025-02-04]
- Axfood b. (u.å.). *Organisation*. <https://www.axfood.se/om-axfood/organisation/> [2025-02-04]
- Axfood (2023). *Riktlinjer för varor i Axfoods sortiment – reviderad aug 2023*. <https://www.axfood.se/globalassets/startside/hallbarhet/publikationer-och-rapporter/riktlinjer-for-varor-se---revidering-aug-2023.pdf> [2025-02-05]
- Baltic Control Certification (u.å.). *Dyrevelfærdsmærket*. <https://www.bccertification.dk/certificering/certificering-af-dyrevelfaerd/dyrevelfaerdsmaerket> [2025-05-02]
- Baxter, E., Moustsen, V., Goumon, S., Illman, G., Edwards, S. (2022). Transitioning from crates to free farrowing: A roadmap to navigate key decisions. *Frontiers in Veterinary Science*. Vol 9. <https://doi.org/10.3389/fvets.2022.998192>
- Berg, C & Lundmark Hedman, F. (2020). Compliance with animal welfare regulations: drivers and consequences. *CAB Reviews*. 15 (025), 1–10. <https://doi.org/10.1079/PAVSNNR202015025>
- Beter Leven (2018a). *Pigs 1 star version 2.1 d.d. 01-01-2018*. <https://beterleven.dierenbescherming.nl/zakelijk/wp-content/uploads/sites/2/2021/07/Pigs-1-star-version-2.1-d.d.-01-01-2018.pdf> [2025-03-20]
- Beter Leven (2018b). *Pigs 2 star version 2.1 d.d. 01-01-2018*. <https://beterleven.dierenbescherming.nl/zakelijk/wp-content/uploads/sites/2/2021/07/Pigs-2-stars-version-2.1-d.d.-01-01-2018.pdf> [2025-04-07]
- Beter Leven (2018c). *Pigs 3 star version 2.1 d.d. 01-01-2018*. <https://beterleven.dierenbescherming.nl/zakelijk/wp-content/uploads/sites/2/2021/07/Pigs-3-stars-version-2.1-d.d.-01-01-2018.pdf> [2025-03-20]
- Beter Leven (u.å.). *What is the Better Life Label?* <https://beterleven.dierenbescherming.nl/zakelijk/en/what-is-the-better-life-label/> [2025-03-20]
- Bienestar animal certificado (2023). *Animal welfare and biosafety technical regulation ”interporc animal welfare Spain” IAWS*. <https://www.bienestaranimalcertificado.com/material-descargable/> [2025-05-13]

- Bienestar animal certificado b. (u.å.). *Farms*.
<https://www.bienestaranimalcertificado.com/operadores-de-porcino-autorizados/granjas/> [2025-05-28]
- Bienestar animal certificado a. (u.å.). *What is IAWS?*
<https://www.bienestaranimalcertificado.com/animal-welfare-certified/> [2025-05-14]
- Ceva Swine Health (2023). *Certificado de bienestar animal porcino (II): sellos en España y a nivel mundial*. <https://swinehealth.ceva.com/es/blog/certificado-bienestar-animal-sellos> [2025-05-13]
- Colson, V., Orgeur, P., Foury, A., Mormede, P. (2006). Consequences of weaning piglets at 21 and 28 days on growth, behaviour and hormonal responses. *Applied Animal Behaviour Science*. 98 (1-2), 70-88.
<https://doi.org/10.1016/j.applanim.2005.08.014>
- De Briyne, N., Berg, C., Blaha, T., Palzer, A., Temple, D. (2018). Phasing out pig tail docking in the EU – present state, challenges and possibilities. *Porcine Health Management*. 4 (27). <https://doi.org/10.1186/s40813-018-0103-8>
- D'Eath, R., Arnott, G., Turner, S., Jensen, T., Lahrmann, H., Busch, M., Niemi, J., Lawrence, A., Sandøe. (2014). Injurious tail biting in pigs: how can it be controlled in existing systems without tail docking? *Animal*. 8 (9), 1479-1497.
<https://doi.org/10.1017/S1751731114001359>
- D'Eath, R., Niemi, J., Vosough Ahmadi, B., Rutherford, K.M.D., Ison, S.H., Turner, S.P., Anker, H.T., Jensen, T., Busch, M.E., Jensen, K.K., Lawrence, A.B., Sandøe, P. (2015). Why are most EU pigs tail docked? Economic and ethical analysis of four pig housing and management scenarios in the light of EU legislation and animal welfare outcomes. *Animal*. 10 (4), 687-699.
<https://doi.org/10.1017/S1751731115002098>
- D'Eath, R., Turner, S. (2009). Chapter 2 – The Natural Behaviour of the Pig. I: Marchant-Forde, J. (red). *The Welfare of Pigs*. Springer. 13–46.
- Decreto Legislativo 7 luglio 2011, n. 122. Attuazione della direttiva 2008/120/CE che stabilisce le norme minime per la protezione dei suini. (11G0164)
- Djurskyddsförordning (2019:66)
- Djurskyddslag (2018:1192)
- Dyrevelsfærdsloven (LBK af 14/01/2025)
- EFSA (2007). The risks associated with tail biting in pigs and possible means to reduce the need for tail docking considering the different housing and husbandry systems - Scientific Opinion of the Panel on Animal Health and Welfare. *EFSA Journal*. 611, 1-13. <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2007.611>
- EFSA (2022). Welfare of pigs on farm. *EFSA Journal*. 20 (8).
<https://doi.org/10.2903/j.efsa.2022.7421>
- EMA (2020a). *Categorisation of antibiotics in the European Union: Answer to the request from the European Commission for updating the scientific advice on the impact on public health and animal health of the use of antibiotics in animals*.

- Europeiska läkemedelsmyndigheten.
https://www.ema.europa.eu/en/documents/report/categorisation-antibiotics-european-union-answer-request-european-commission-updating-scientific-advice-impact-public-health-and-animal-health-use-antibiotics-animals_en.pdf [2025-04-10]
- EMA (2023c). *Denmark – Sales trends (mg/PCU) of antibiotic VMPs for food-producing animals*. https://www.ema.europa.eu/en/documents/other/denmark-sales-trends-mg-pcu-antibiotic-veterinary-medicinal-products-food-producing-animals-2010-2022_en.pdf [2025-04-09]
- EMA (2025a). *European sales and use of antimicrobials for veterinary medicine: Annual surveillance report for 2023*.
https://www.ema.europa.eu/en/documents/report/european-sales-use-antimicrobials-veterinary-medicine-annual-surveillance-report-2023_en.pdf [2025-04-08]
- EMA (u.å.). *European Surveillance of Veterinary Antimicrobial Consumption (ESVAC): 2009 – 2023*. <https://www.ema.europa.eu/en/veterinary-regulatory-overview/antimicrobial-resistance-veterinary-medicine/european-surveillance-veterinary-antimicrobial-consumption-esvac-2009-2023> [2025-04-08]
- EMA (2025b). *First report on EU-wide sales and use of antimicrobials in animals*.
<https://www.ema.europa.eu/en/news/first-report-eu-wide-sales-use-antimicrobials-animals> [2025-04-08]
- EMA (2023d). *Germany – Sales trends (mg/PCU) of antibiotic VMPs for food-producing animals*. https://www.ema.europa.eu/en/documents/other/germany-sales-trends-mg-pcu-antibiotic-veterinary-medicinal-products-food-producing-animals-2010-2022_en.pdf [2025-04-09]
- EMA (2023f). *Italy - Sales trends (mg/PCU) of antibiotic VMPs for food-producing animals*. https://www.ema.europa.eu/en/documents/other/italy-sales-trends-mg-pcu-antibiotic-vmps-food-producing-animals-2010-2022_en.pdf [2025-04-09]
- EMA (2020b). *Kategorisering av antibiotika för användning till djur för förståndig och ansvarsfull användning*.
https://www.ema.europa.eu/sv/documents/report/infographic-categorisation-antibiotics-use-animals-prudent-and-responsible-use_sv.pdf [2025-04-10]
- EMA (2023a). *Sales of veterinary antimicrobial agents in 31 European countries in 2022: Trends from 2010 to 2022 Thirteenth ESVAC report*. (ISSN 2315-1455). Europeiska läkemedelsmyndigheten.
https://www.ema.europa.eu/en/documents/report/sales-veterinary-antimicrobial-agents-31-european-countries-2022-trends-2010-2022-thirteenth-esvac-report_en.pdf [2025-04-09]
- EMA (2023e). *Spain - Sales trends (mg/PCU) of antibiotic VMPs for food-producing animals*. https://www.ema.europa.eu/en/documents/other/spain-sales-trends-mg-pcu-antibiotic-veterinary-medicinal-products-food-producing-animals-2010-2022_en.pdf [2025-04-09]

- EMA (2023b). *Sweden – Sales trends (mg/PCU) of antibiotic VMPs for food-producing animals*. https://www.ema.europa.eu/en/documents/other/sweden-sales-trends-mg-pcu-antibiotic-veterinary-medicinal-products-food-producing-animals-2010-2022_en.pdf [2025-04-09]
- EMA & EFSA (2017). EMA and EFSA Joint Scientific Opinion on measures to reduce the need to use antimicrobial agents in animal husbandry in the European Union, and the resulting impacts on food safety (RONAFA). *EFSA Journal*. 15 (1). <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2017.4666>
- End the Cage Age (u.å.). *Time to end the cage age*. <https://www.endthecageage.eu/en/> [2025-05-20]
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll).
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/6 av den 11 december 2018 om veterinärmedicinska läkemedel och om upphävande av direktiv 2001/82/EG.
- European Parliamentary Research Service (2024). *End the Cage Age – answering citizens' concerns*. <https://epthinktank.eu/2024/07/19/end-the-cage-age-answering-citizens-concerns/> [2025-05-20]
- Europeiska kommissionen (2016). *Final Report of a Study Visit carried out in Sweden from 23 February 2016 to 26 February 2016 in order to share best practice on rearing pigs with intact tails*. (Health and food audits and analysis, DG(SANTE) 2016-8772 – MR). Europeiska kommissionen.
- Europeiska kommissionen (2017). *Final report of an audit carried out in Spain from 18 September 2017 to 22 September 2017 in order to evaluate Member State activities to prevent tail-biting and avoid routine tail-docking of pigs*. (Health and food audits and analysis, DG(SANTE) 2017-6126). Europeiska kommissionen.
- Europeiska kommissionen (2018a). *Final report of an audit carried out in Denmark from 09 October 2017 to 13 October 2017 in order to evaluate Member State activities to prevent tail-biting and avoid routine tail-docking of pigs*. (Health and food audits and analysis, DG(SANTE) 2017-6123). Europeiska kommissionen.
- Europeiska kommissionen (2018b). *Final report of an audit carried out in Germany from 12 February to 21 February 2019 in order to evaluate Member State activities to*

- prevent tail-biting and avoid routine tail-docking of pigs.* (Health and food audits and analysis, DG(SANTE) 2018-6445). Europeiska kommissionen.
- Europeiska kommissionen (2018c). *Final report of an audit carried out in Italy from 13 November 2017 to 17 November 2017 in order to evaluate Member State activities to prevent tail-biting and avoid routine tail-docking of pigs.* (Health and food audits and analysis, DG(SANTE) 2017-6257). Europeiska kommissionen.
- Europeiska kommissionen (2024). *State Aid SA.114488 (2024/N) – Denmark. Aid for animal welfare commitments to reduce the need for tail-docking of piglets* (C(2024) 5915 final).
https://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases1/202441/SA_114488_77.pdf
- Faccin, J., Laskoski, F., Hernig, L., Kummer, R., Lima, G., Orlando, U., Gonçalves, M., Mellagi, A., Ulguim, R., Bortolozzo, F. (2020). Impact of increasing weaning age on pig performance and belly nosing prevalence in a commercial multisite production system. *Journal of Animal Science*. 98 (4).
<https://doi.org/10.1093/jas/skaa031>
- Fredriksen, B., Font i Furnols, M., Lundström, K., Migdal, W., Prunier, A., Tuytens, F., Bonneau, M. (2009). Practice on castration of piglets in Europe. *Animal*. 3 (11), 1480-1487. <https://doi.org/10.1017/S1751731109004674>
- Fødevarestyrelsen (2024). *Dyrevelsfærdsrapporten 2024 med resultater fra velfærdskontrollen 2023*.
<https://foedevarestyrelsen.dk/Media/638550036993324085/Dyrevelsf%C3%A6rdsrapporten%202024%20med%20resultater%20fra%20velf%C3%A6rdskontrollen%202023.pdf> [2025-04-22]
- Fødevarestyrelsen (2025). *Hvor mange besætninger er tilmeldt?*
<https://foedevarestyrelsen.dk/kost-og-foedevarer/alt-om-mad/gaa-efter-maerkningen/bedre-dyrevelsfærd/for-virksomheder/tilmeldte-besaetninger> [2025-05-01]
- Fødevarestyrelsen (u.å). *Om Dyrevelsfærdsmærket*. <https://foedevarestyrelsen.dk/kost-og-foedevarer/alt-om-mad/gaa-efter-maerkningen/bedre-dyrevelsfærd/om-dyrevelsfærdsmaerket> [2025-05-01]
- Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:20) om grishållning inom lantbruket m.m., senast ändrad genom SJVFS 2023:33, saknr L 106.
- Förordning nr. 105 från den 3 februari 2025 om de djurvälfärdsföreskrifterna för hållande av grisar. BEK nr 105 av 03/02/2025
- Gård & Djurhälsan (2019b). *Stalltips: När grisar suggan?*
<https://www.gardochdjurhalsan.se/wp-content/uploads/2019/01/nar-grisar-suggan.pdf> [2019-05-06]
- Gård & Djurhälsan (2019a). *Stalltips: Semineringsrutiner för suggor*.
<https://www.gardochdjurhalsan.se/wp-content/uploads/2019/01/semineringsrutiner.pdf> [2025-04-29]

- Hales, J., Moustsen, V., Nielsen, M., Hansen, C. (2015). Temporary confinement of loose-housed hyperprolific sows reduces piglet mortality. *Journal of Animal Science*. 93 (8), 4079-4088. <https://doi.org/10.2527/jas.2015-8973>
- INTERPORC (2023). *INTERPORC refuerza los requisitos y el control de las inspecciones para la obtención del sello B+ Compromiso Bienestar Animal*. <https://interporc.com/2023/05/18/interporc-refuerza-requisitos-y-control-de-inspecciones-para-obtencion-sello-bienestar-animal?cat=actualidad/prensa> [2025-05-13]
- Landbrug & Fødevarer (2024). *DANISH Product Standard*. file:///C:/Users/vanes/Downloads/Produktstandard_uk.pdf [2025-03-19]
- Landbrug & Fødevarer (u.å.). *Kontroll*. <https://branschinfo-kott.se/grisproduktion/primaerproduktion/djuromsorg/kontroll/> [2025-03-19]
- Lin-Schilstra, L & Ingenbeek, P. (2021). Examining Alternatives to Painful Piglet Castration Within the Contexts of Markets and Stakeholders: A Comparison of Four EU Countries. *Animals*. 11 (2). <https://doi.org/10.3390/ani11020486>
- Livsmedelsverket (2025). *Läkemedelsrester*. <https://www.livsmedelsverket.se/livsmedel-och-innehall/oonskade-amnen/lakemedelsrester> [2025-02-07]
- Loftus, L., Bell, G., Padmore, E., Atkinson, S., Henworth, A., Hoyle, M. (2020). The effect of two different farrowing systems on sow behaviour, and piglet behaviour, mortality and growth. *Applied Animal Behaviour Science*. 232. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2020.105102>
- Lundmark, F., Berg, C., Röcklinsberg, H. (2018). Private Animal Welfare Standards—Opportunities and Risks. *Animals*. 8 (1). <https://doi.org/10.3390/ani8010004>
- Marchant-Forde, J.N., Lay, D.C. Jr., McMunn, K.A., Cheng, H.W., Pajor, E.A., Marchant-Forde, R.M. (2009). Postnatal piglet husbandry practices and well-being: the effects of alternative techniques delivered separately. *Journal of Animal Science*. 87 (4), 1479–1492. <https://doi.org/10.2527/jas.2008-1080>
- Moeser, A., Pohl, C., Rajput, M. (2017). Weaning stress and gastrointestinal barrier development: Implications for lifelong gut health in pigs. *Animal Nutrition*. 3 (4), 313-321. <https://doi.org/10.1016/j.aninu.2017.06.003>
- Moustsen, V., Hales, J., Lahrmann, H., Weber, P., Hansen, C. (2013). Confinement of lactating sows in crates for 4 days after farrowing reduces piglet mortality. *Animal*. 7 (4), 648–654. <https://doi.org/10.1017/S1751731112002170>
- NEULAND (2024). *Richtlinien für die artgerechte Schweinehaltung*. <https://www.neuland-fleisch.de/wp-content/uploads/2024/12/Richtlinien-Schweine-aktuell-17.12.24.pdf> [2025-05-02]
- NEULAND a. (u.å.). *Stetiges Bessermachen*. <https://www.neuland-fleisch.de/neuland-uebersicht/qualitaetssicherung/> [2025-05-02]
- NEULAND b. (u.å.). *Stark hinter dem Markenzeichen*. <https://www.neuland-fleisch.de/neuland-uebersicht/markenzeichen/> [2025-05-02]

- One Welfare (u.å.). *About One Welfare*. <https://www.onewelfareworld.org/about.html> [2025-06-16]
- Pedersen, L., Herskin, M., Forkman, B., Halekoh, U., Kristensen, K., Jensen, M. (2014). How much is enough? The amount of straw necessary to satisfy pigs' need to perform exploratory behaviour. *Applied Animal Behaviour Science*. 160, 46-55. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2014.08.008>
- Pedersen, L. (2018). Chapter 1 - Overview of commercial pig production systems and their main welfare challenges. I: Špinka, M. (red.), *Advances in Pig Welfare*. Elsevier, Cambridge, s. 3–25. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-101012-9.00001-0>
- Pinna, A., Schivazappa, C., Virgili, R., Parolari, G. (2015). Effect of vaccination against gonadotropin-releasing hormone (GnRH) in heavy male pigs for Italian typical dry-cured ham production. *Meat Science*. 110, 153-159. <https://doi.org/10.1016/j.meatsci.2015.07.002>
- QS (2025a). *Agricultural Production Livestock Farming*. https://www.qs.de/services/files/mediencenter/aktuelle_systeminformationen/2023/fleisch/en/Systempartnerzahlen_Tierhaltung_Anzahl-zugelassener-Betriebe_Europa_EN.pdf [2025-03-18]
- QS (2025b). *Guideline Agriculture Pig Farming*. https://www.qs.de/services/files/downloadcenter/e-landwirtschaft/2025/leitfaeden/englisch/Guideline_Agriculture_Pig_Farming_01_01.2025.pdf [2025-03-18]
- Real Decreto 1135/2002, de 31 de octubre, relativo a las normas mínimas para la protección de cerdos, senast uppdaterat den 8 mars 2023. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2002-22544&tn=1&p=20230308>
- Rådets direktiv 2008/120/EG av den 18 december 2008 om fastställande av lägsta djurskyddskrav vid svinhållning.
- Sigill (2021a). *IP Gris Grundcertifiering*. <https://cdn.sanity.io/files/skge670h/production/d7a36871096743d4f43ab63997ac56bb0ac52b04.pdf> [2025-03-27]
- Sigill (2021b). *IP Sigill Gris*. <https://cdn.sanity.io/files/skge670h/production/c13a16476745b47cab55358fcc137c31b0ea0338.pdf> [2025-06-16]
- Špinka, M. (2017). Behaviour of Pigs. I: Jensen, P (red). *The Ethology of Domestic Animals: An Introductory Text*. CAB International. 274–291.
- Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2023:21) om veterinärs ordination av läkemedel, djurhållares registrering av uppgifter samt operativa ingrepp som djurhållare får utföra, saknr L 41
- Statens jordbruksverk (2024). Mäta mängden mat i livsmedelssystemet. ISSN 1102–3007. Statens jordbruksverk. <https://jordbruksverket.se/download/18.26ed604318e78be4a239742/1711627451470/Mata-mangden-mat-i-livsmedelssystemet-tga.pdf>

- Statens jordbruksverk (2024). *Nationell Djurskyddsrapport 2023: En redovisning av kontrollmyndigheternas arbete*.
<https://www2.jordbruksverket.se/download/18.37d103b18f50d055921109e/1715343178802/ovr684.pdf>
- The Compleat Food Group (u.å.). *Animal Welfare*.
<https://www.compleatfood.com/impact/animal-welfare/> [2025-03-25]
- The Compleat Food Group (2024). *EFP Pig Module*. <https://www.compleatfood.com/wp-content/uploads/2024/01/EFP-Pig-Module.pdf> [2025-03-25]
- The Guardian (2019). *The curse of tail-docking: the painful truth about Italy's pigs*.
<https://www.theguardian.com/environment/2019/jan/19/curse-tail-docking-painful-truth-italy-pigs> [2025-04-22]
- Tierschutzgesetz (djurskyddslag). <https://www.gesetze-im-internet.de/tierschg/index.html> [2025-03-10]
- Tierschutz-Nutztierhaltungsverordnung, TierSchNutzV (djurskyddsförordning), offentliggjord den 22 augusti 2006 (BGBl. I s. 2043), senast ändrad genom artikel 1 i den sjunde förordningen om ändring av Tierschutz-Nutztierhaltungsverordnung den 29 januari 2021 (BGBl. I s. 142).
- Van de Weerd, H & Ison, S. (2019). Providing Effective Environmental Enrichment to Pigs: How Far Have We Come? *Animals*. 9 (5).
<https://doi.org/10.3390/ani9050254>
- von Borell, E., Baumgartner, J., Giersing, M., Jägglin, N., Prunier, A., Tuytens, A., Edwards, S. (2009). Animal welfare implications of surgical castration and its alternatives in pigs. *Animal*. 3 (11), 1488-1496.
<https://doi.org/10.1017/S1751731109004728>
- von Borell, E., Bonneau, M., Holinger, M., Prunier, A., Stefanski, V., Zöls, S., Weiler, U. (2020). Welfare Aspects of Raising Entire Male Pigs and Immunocastrates. *Animals*. 10 (11). <https://doi.org/10.3390/ani10112140>
- Wallgren, T., Westin, R., & Gunnarsson, S. (2016). A survey of straw use and tail biting in Swedish pig farms rearing undocked pigs. *Acta Veterinaria Scandinavica*. 58 (84). <https://doi.org/10.1186/s13028-016-0266-8>
- Wallgren, T., Lundeheim, N., Wallenbeck, A., Westin, R., Gunnarsson, S. (2019a). Rearing Pigs with Intact Tails – Experiences and Practical Solutions in Sweden. *Animals*. 9 (10). <https://doi.org/10.3390/ani9100812>
- Wallgren, T., Larsen, A., Lundeheim, N., Westin, R., Gunnarsson, S. (2019b). Implication and impact of straw provision on behaviour, lesions and pen hygiene on commercial farms rearing undocked pigs. *Applied Animal Behaviour Science*. 210, 26-37. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2018.10.013>
- Wallgren, T., Lundheim, N., Gunnarsson, S. (2020). Impact of amount of straw on pig and pen hygiene in partly slatted flooring systems. *BMC Veterinary Research*. 16 (377). <https://doi.org/10.1186/s12917-020-02594-y>
- WHO (2024). *Antimicrobial resistance*. <https://www.who.int/europe/news-room/fact-sheets/item/antimicrobial-resistance> [2025-02-04]

- World Animal Protection (2020). *Animal protection index*.
<https://api.worldanimalprotection.org/> [2025-02-04]
- Yun, J., Valroos, A. (2015). Benefits of Prepartum Nest-building Behaviour on Parturition and Lactation in Sows — A Review. *Asian-Australasian Journal of Animal Sciences*. 28 (11), 1519-1524. <https://doi.org/10.5713/ajas.15.0174>
- Zamaratskaia, G., Rydhmer, L., Chen, G., Madej, A., Andersson, H., Lundström, K. (2005). Boar Taint is Related to Endocrine and Anatomical Changes at Puberty but not to Aggressive Behaviour in Entire Male Pigs. *Reproduction in Domestic Animals*. 40 (6), 500-506. <https://doi.org/10.1111/j.1439-0531.2005.00613.x>

Populärvetenskaplig sammanfattning

Varifrån kommer grisköttet som finns i svenska butiker och vilken betydelse har det?

I Sverige finns ett behov av att importera griskött för att möta den inhemska efterfrågan. Därför importeras det från EU-länder som Danmark, Tyskland, Spanien och Italien. Axfood, en av Sveriges största aktörer inom dagligvaruhandeln, ville få reda på hur djurväl-färden för grisar i dessa länder är, jämfört med svenska grisar. Studien jämför därför ländernas djurskyddslagstiftning, hur väl den följs, vilka djurväl-färdscertifieringar som finns och hur antibiotika används. Resultatet av undersökningen är tydlig – Sverige har det starkaste djurskyddet. I Sverige är till exempel svanskupering förbjudet, vilket i andra länder genomförs på rutin, trots att det inom EU finns ett förbud mot detta. Sverige förbjuder även fixering av suggor medan det i vissa exportländer tillåts pågå i upp till tio veckors tid.

Inget av de jämförda länderna når upp till Sveriges nivå av djurskydd och låga antibiotikaförbrukning, men baserat på denna studie ligger Danmark närmast. Därefter kommer Tyskland och Spanien, medan Italien hamnar sist. I denna ordning bör därför inköpen prioriteras, där Sverige ska ses som ett förstahandsval och Italien som ett sista alternativ. Studien avslutas med konkreta rekommendationer till Axfood som, om de implementeras, innebär en högre nivå av djurväl-färd för de grisar vars kött importeras. Studien visar också att det är viktigt att undersöka vilka djurväl-färdscertifieringar leverantörer i exportländerna har, så att Axfood kan avgöra vilka som går att lita på, samt vilka krav som är rimliga och möjliga att ställa vid import av griskött.

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

☒ JA, jag/vi har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.